

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Ladislav Melich

**Optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil
České republiky**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Ladislav Melich**

Vedoucí práce: **RNDr. Pavel Štalmach, MBA**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

MELICH, Ladislav. *Optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů, 2010. 84 s. Diplomová práce (Mgr.). Vedoucí diplomové práce RNDr. Pavel Štalmach, MBA.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je „Optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky.“ Hlavním výzkumným úkolem je navrhnout strategickou optimalizaci bezpečnostních schopností českých ozbrojených sil. Nejprve je popsán vývoj proměny českého bezpečnostního prostředí a transformace ozbrojených sil po roce 1989. Poté se práce zabývá analýzou bezpečnostních hrozeb, rizik a bezpečnostních zájmů na základě českých bezpečnostních strategických dokumentů. Na základě této analýzy je vytvořena matice bezpečnostních rizik. V další části práce jsou navržena preventivní opatření a likvidační opatření, která je nutno přijmout v okamžiku zasažení hrozbou. Potřebné bezpečnostní schopnosti, které je nutné mít k realizaci těchto opatření, jsou formulovány v další části. Důraz je kladen zejména na ty schopnosti, jejichž nositelem by měly být ozbrojené síly České republiky. Následně je zpracován i přehled aktuálních bezpečnostních schopností, které mají ozbrojené síly k dispozici. Poté je stanoven tzv. strategický gap, tedy rozdíl mezi disponibilními bezpečnostními schopnostmi a těmi požadovanými. Na závěr jsou formulovány strategické cíle v oblasti optimalizace vojenských schopností na období přibližně dvaceti let.

Abstract

The topic of this diploma thesis is „Security capabilities optimalization of Czech armed forces“. The original research aims to propose the strategic optimalization of the security capabilities of Czech armed forces. After the description of the evolution of the transformation of Czech armed forces from 1989 the thesis has offered an analysis of threats, risks and assets to Czech republic made on the basis of Czech strategic security documents. On this basis matrix of security risks has been created. Then preventive and

liquidation measures that are necessary to adopt in case of emergency situations have been formulated. In the next section necessary security capabilities for realization of the measures have been suggested. Although the author examined all security capabilities necessary for elimination of security risks, major emphasis has been given to military capabilities. The actual military capabilities of Czech armed forces have also been described. The main aim of this thesis has been to define the strategic gap – the difference between desirable military capabilities and actual military capabilities – and to present strategic goals for approximately next twenty years.

Klíčová slova

Ozbrojené síly České republiky, bezpečnostní hrozby a rizika, bezpečnostní zájmy, strategická optimalizace, bezpečnostní schopnosti, Armáda České republiky

Keywords

Czech armed forces, security threats and risks, security assets, strategic optimization, security capabilities, Czech Army

Rozsah práce: 119405 znaků, 16503 slov

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita ke získání jiného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna a používána ke studijním a výzkumným účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne.....Ladislav Melich

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval RNDr. Pavlu Štalmachovi za vedení mé práce a dále rodině a přátelům za trpělivost.

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií
Katedra mezinárodních vztahů

Optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky

Projekt diplomové práce

Zpracovatel DP: Bc. Ladislav Melich

Obor: Bezpečnostní studia

Akademický rok: 2010/2011

Vedoucí DP: RNDr. Pavel Štalmach, MBA

Souhlasím s vedením diplomové práce:

Vymezení řešené problematiky

Za posledních 20 let došlo k velmi zásadní proměně bezpečnostního prostředí. Mezi hlavní trendy patří zejména zásadní změny ve struktuře bezpečnostních hrozeb především vlivem snadného přístupu k technologickým možnostem, globalizace bezpečnostních hrozeb, obrovské zvýšení dynamiky změn v bezpečnostním prostředí vlivem současné nerovnováhy ve společenském prostředí, či asymetrizace bezpečnostních konfliktů.

Tento neustálý vývoj v bezpečnostním prostředí vyvolává potřebu adekvátních změn i v oblasti bezpečnostních schopností, které by měly eliminovat vliv relevantních rizik na nejrůznější bezpečnostní aktiva a to na národní i mezinárodní úrovni. Z toho důvodu lze sledovat celou řadu aktivit směřujících k hledání nových bezpečnostních strategií a adekvátních změn v rámci národních i mezinárodních bezpečnostních systémů i jednotlivých bezpečnostních schopností.

Jedním ze základních prvků bezpečnostního systému každého státu jsou jejich ozbrojené síly sloužící primárně k zabezpečení vojenské ochrany a obrany daného státu. Klíčovým problémem každých ozbrojených sil je tvorba a udržování jejich optimálních (adekvátních) bezpečnostních schopností v rámci měnícího se bezpečnostního prostředí, které budou vytvářet reálný potenciál národních ozbrojených sil pro eliminaci celé řady bezpečnostních hrozeb.

Disponibilní bezpečnostní schopnosti národních ozbrojených sil budou rovněž předurčovat reálný eliminační potenciál ozbrojených sil i v mezinárodním měřítku. Současné mezinárodní kolektivně organizované ozbrojené síly jsou totiž stále vytvářeny výhradně prostřednictvím plánovaného poskytování národních bezpečnostních schopností ozbrojených sil či vojenských kontingentů, ať už jde o síly OSN, NATO Response Force, vojenské mise NATO, EU Battlegroups apod. Existence optimálních národních bezpečnostních schopností ozbrojených sil bude tedy stále předurčovat i optimální bezpečnostní schopnosti ozbrojených sil v mezinárodním měřítku.

Optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil adekvátních vůči změnám bezpečnostního prostředí je primárním a trvalým úkolem strategického managementu ozbrojených sil. Dalším velmi významným důvodem pro trvalou optimalizaci bezpečnostních schopností ozbrojených sil je důvod ekonomický. Při vytváření a

udržování ozbrojených sil v době míru (v období válečného stavu je tomu přirozeně jinak) vždy je a vždy bude relativně omezený rámec (množství) disponibilních finančních zdrojů pro udržování a rozvoj ozbrojených sil (finanční a ekonomické krize mohou dokonce vést k jeho dalšímu přechodnému omezování). To také vyvolává trvalou nutnost aplikace co nejracionálnějšího postupu k likvidaci, udržování a rozvíjení bezpečnostních schopností ozbrojených sil.

V posledních deseti letech probíhá proces strategické optimalizace ozbrojených sil v celé řadě států i v mezinárodním měřítku. Lze nalézt celou řadu strategických národních i mezinárodních dokumentů týkajících se řešení této otázky. I v České republice probíhá proces další transformace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky. Řada úvah v tomto směru byla provedena v souvislosti s přípravou tzv. Bílé knihy o obraně, která byla schválena vládou České republiky v květnu 2011. Na ní bude i navazovat i proces dalšího programování bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky, který bude probíhat zejména v období 2011 - 2012.

Řešení optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil je poměrně složitý metodologický problém. K optimalizaci lze přistoupit ze dvou hlavních směrů – jednak je možné se pokusit využít metody benchmarkingu (vycházející z aplikace srovnávací analýzy), jednak je možné pokusit se aplikovat metodu strategické optimalizace. Metoda strategické optimalizace vychází z racionální formulace strategických cílů pro další vytváření a udržování bezpečnostních schopností ozbrojených sil na základě provedené strategické analýzy.

Základní cíl diplomové práce

V rámci diplomové práce bude proveden návrh strategické optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky vycházející z aktuální formulace matice bezpečnostních rizik České republiky (navazující na probíhající tvorbu aktualizované Bezpečnostní strategie České republiky) a trendů vývoje této matice v časovém horizontu následujících 20 let. V rámci diplomové práce bude následně provedeno i srovnání navrhovaného optimálního stavu bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky se současným stavem a formulován tzv. strategický „gap“, který by měl být eliminován v procesu dalšího rozvoje ozbrojených sil České republiky.

Operacionalizace

Základem této diplomové práce bude strategická optimalizace schopností ozbrojených sil České republiky a identifikace tzv. strategického „gapu“. V rámci diplomové práce bude zkoumán současný stav a budoucí vývoj bezpečnostních hrozeb a rizik pro Českou republiku a současný stav bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky. Na základě této analýzy prostředí a schopností České republiky budou poté stanoveny optimální bezpečnostní schopnosti ozbrojených sil České republiky a formulován strategický „gap“.

Nejprve bude provedena klasifikační analýza nezbytná pro formulaci matice bezpečnostních rizik České republiky. V rámci této klasifikační analýzy bude formulována:

struktura vnějších a vnitřních bezpečnostních hrozeb pro Českou republiku,
struktura relevantních bezpečnostních aktiv České republiky, které mohou být ohroženy vnějšími a vnitřními bezpečnostními hrozbami.

Na základě takto provedené klasifikační analýzy bude sestavena matice bezpečnostních rizik České republiky. Následně bude provedena analýza možností eliminace těchto bezpečnostních rizik České republiky a to jak v oblasti preventivních opatření, tak i likvidačních opatření (opatření, která je nutno přijmout v okamžiku reálného zasažení bezpečnostního aktiva příslušnou bezpečnostní hrozbou). V rámci vytvořeného katalogu bezpečnostních opatření České republiky budou také formulovány nezbytné bezpečnostní schopnosti, které je potřeba mít k jejich eliminaci. Z těchto bezpečnostních schopností budou následně vybrány ty, jejichž institucionálním nositelem jsou nebo by měly být ozbrojené síly České republiky.

Pro tyto bezpečnostní schopnosti bude provedeno zpracování katalogu optimálních bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky a provedena jejich komplexní evaluace (tj. posouzení jejich potřebných základních (generických) vlastností včetně posouzení možných změn těchto vlastností v časovém horizontu následujících 20 let). Poté bude formou srovnávací analýzy provedeno srovnání vytvořeného katalogu optimálních bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky s jejich současným stavem a zjištěn tzv. strategický „gap“.

Na závěr práce bude navržena základní struktura strategických cílů pro další rozvoj bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky jako základ pro další programování rozvoje ozbrojených sil České republiky.

Struktura diplomové práce

Lze předpokládat následující strukturu diplomové práce:

Úvod

1. Analýza současného stavu zkoumání řešené problematiky
 - 1.1. Vývoj bezpečnostního prostředí
 - 1.2. Optimalizace bezpečnostních schopností
 - 1.3. Optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky
2. Cíle diplomové práce
3. Metody zkoumání
4. Výsledky zkoumání řešené problematiky
 - 4.1. Matice bezpečnostních rizik České republiky
 - 4.2. Katalog bezpečnostních opatření České republiky
 - 4.3. Katalog optimálních bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky
 - 4.4. Strategický gap v oblasti bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky
 - 4.5. Strategické cíle pro další rozvoj bezpečnostních schopností České republiky
5. Závěry pro využití výsledků diplomové práce v praxi

Závěr

Seznam literatury, která byla použita při vypracování diplomové práce

Anotace v českém a anglickém jazyce

Literární zdroje:

V rámci analýzy současného stavu řešené problematiky bude provedena literární rešerše vybraných informačních zdrojů, zaměřená na popis historického vývoje a aktuálního stavu v oblasti :

- zkoumání vlastností a vývoje bezpečnostního prostředí,
- zkoumání možných přístupů k optimalizaci bezpečnostních schopností,
- historie optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky.

Obecné literární zdroje týkající se komplexní problematiky zkoumání bezpečnostního prostředí a optimalizace bezpečnostních schopností :

- Bertuglia, Cristoforo Sergio. *Nonlinearity, Chaos and Complexity – The Dynamics of Natural and Social Systems*. Oxford University Press Inc., New York 2005. ISBN 0-19-856790-1.
- Brahms, Steven J. *Game theory and national security*. Basil Blackwell Inc., 1988. ISBN 1-557-86003-3.
- Eichler, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21.století*. PORTÁL, Praha 2009. ISBN 978-80-7367-540-0.
- Galatík, Vlastimil, Krásný, Antonín, Zetocha, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. MO ČR – PIC MO, Praha 2008. ISBN 978-80-7278-475-2.
- Janošec, Josef. *Sekuritologie – nauka o bezpečnosti a nebezpečnosti*, In: *Vojenské rozhledy*. 2007, ročník 16 (48), č.3, s. 3-14. ISSN 1210-3293.
- Khalsa, Sundej. *Forecasting Terrorism : Indicators and Proven Analytic Techniques*. The Scarecrow Press Inc., Lanham, 2004. ISBN 0-8108-5017-6. 4.11.2007.
- Mimra, Martin. *Komparace metod a terminologie vyhodnocování rizik*. Dílčí studie ÚSS/2001-S-1-002, UO 2001.
- Przemieniecki, John S.. *Mathematical methods in defence analyses, 3rd edition*. American Institut of Aeronautics and Astronautics Inc., Reston 2000. ISBN 1-56347-397-6.

- Rybár, Mikuláš. *Modelování a simulace ve vojenství*. Ministerstvo obrany Slovenskej Republiky, Bratislava 2000. ISBN 80-88842-34-4.
- Sard, Walter. *Arms races, arms control and conflict analysis : contribution from Peace Science and Peace Economics*. The Cambridge University Press, 1988. ISBN 0-521-36842-1.
- Schelling, Thomas C.. *The strategy of conflict*. Harvard University Press, 1980. ISBN 0-674-84031-3.
- Spáčil, Lubomír. *Pojetí opatření k zajištění bezpečnosti*. In Vojenské Rozhledy 2/1999, AVIS Praha 1999.
- Štalmach, Pavel. *Bezpečnostní hrozby a tvorba bezpečnostních schopností*, In Sborník z odborného semináře ÚSOS UO Brno „Metody analýzy a predikce bezpečnostních hrozeb a rizik – východiska pro tvorbu prognostických scénářů“, Brno 2008. ISBN 978-80-7231-590-1.
- Tichý, Milík. *Ovládání rizika – analýza a management*. C.H.Beck, Praha 2006. ISBN 80-7179-415-5.
- Tůma, Miroslav, Janošec, Josef, Procházka, Josef. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. MO ČR – PIC MO, Praha 2009. ISBN 978-80-7278-522-3.
- Volner, Štefan. *Nová teória bezpečnosti – teoreticko-metodologická východiska*. Bratia Sabovci s.r.o., Zvolen 2007. ISBN 978-80-89241-12-5.

Proces optimalizace bezpečnostních schopností – strategické dokumenty:

- národní:

- Bezpečnostní strategie ČR (1999)
- Bezpečnostní strategie ČR (2001)
- Bezpečnostní strategie ČR (2003)
- Bílá kniha o obraně (1995)
- Bílá kniha o obraně (2011)
- Dlouhodobá vize resortu MO (2008)
- Doktrína AČR (2001)
- Doktrína AČR (2004)

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR (2002)
Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec (2003)
Národní obranná strategie ČR (2007)
Národní strategie vyzbrojování (2004)
Plán obrany ČR (2007)
Principy obrany ČR 2030 (2008)
Transformace resortu Ministerstva obrany ČR (2007)
Vojenská doktrína ČSFR (1991)
Vojenská strategie ČR (1999)
Vojenská strategie ČR (2002)
Vojenská strategie ČR (2004)
Vojenská strategie ČR (2008)
Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005 (1997)
Zpráva o zajištění obrany AČR (2006)
- vše dostupné online na <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088/>
Návrh aktualizované Bezpečnostní strategie (2011)

- mezinárodní:

Bezpečná Evropa v lepším světle - Evropská bezpečnostní strategie (2003)
Comprehensive Political Guidance (2006)
NATO 2020: Assured Security, Dynamic Engagement (2010)
The Alliance's Strategic Concept (1999)
The Alliance's Strategic Concept: Active Engagement, Modern Defence (2010)
Towards the New Strategic Concept (A selection of background documents)
- vše dostupné online na <http://www.army.cz/informacni-servis/bilakniha/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/dokumenty-46089/>

Periodika:

Mezinárodní politika

Mezinárodní vztahy

Obrana a strategie

Security studies

Vojenské rozhledy

Internetové zdroje:

http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm

<http://www.army.cz>

<http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>

<http://www.natoaktual.cz>

Obsah:

Schválený projekt práce.....	7
Obsah.....	16
Úvod.....	17
1. Analýza současného stavu a vývoje ozbrojených sil České republiky.....	20
2. Analýza bezpečnostních rizik a aktiv.....	29
2.1. České bezpečnostní strategické dokumenty po roce 1989.....	29
2.2. Bezpečnostní hrozby a bezpečnostní zájmy.....	30
2.3. Matice bezpečnostních rizik.....	36
3. Preventivní a likvidační opatření.....	38
4. Požadované bezpečnostní schopnosti ozbrojených sil ČR.....	51
5. Aktuální schopnosti ozbrojených sil ČR.....	67
6. Strategický gap a určení strategických cílů pro následující období.....	70
Závěr.....	73
Summary.....	75
Zdroje a literatura.....	76
Příloha.....	84

Úvod

Za posledních 20 let došlo k velmi zásadní proměně bezpečnostního prostředí. Mezi hlavní trendy patří zejména zásadní změny ve struktuře bezpečnostních hrozeb především vlivem snadného přístupu k technologickým možnostem, globalizace bezpečnostních hrozeb, obrovské zvýšení dynamiky změn v bezpečnostním prostředí vlivem současné nerovnováhy ve společenském prostředí či asymetrizace bezpečnostních konfliktů.

Tento neustálý vývoj v bezpečnostním prostředí vyvolává potřebu adekvátních změn i v oblasti bezpečnostních schopností, které by měly eliminovat vliv relevantních rizik na nejrůznější bezpečnostní aktiva a to na národní i mezinárodní úrovni. Z toho důvodu lze sledovat celou řadu aktivit směřujících k hledání nových bezpečnostních strategií a adekvátních změn v rámci národních i mezinárodních bezpečnostních systémů i jednotlivých bezpečnostních schopností.

Jedním ze základních prvků bezpečnostního systému každého státu jsou jejich ozbrojené síly sloužící primárně k zabezpečení vojenské ochrany a obrany daného státu.¹ Klíčovým problémem každých ozbrojených sil je tvorba a udržování jejich optimálních (adekvátních) bezpečnostních schopností v rámci měnícího se bezpečnostního prostředí, které budou vytvářet reálný potenciál národních ozbrojených sil pro eliminaci celé řady bezpečnostních hrozeb.

Disponibilní bezpečnostní schopnosti národních ozbrojených sil budou rovněž předurčovat reálný eliminační potenciál ozbrojených sil i v mezinárodním měřítku. Současné mezinárodní kolektivně organizované ozbrojené síly jsou totiž stále vytvářeny výhradně prostřednictvím plánovaného poskytování národních bezpečnostních schopností ozbrojených sil či vojenských kontingentů, ať už jde o síly OSN, NATO Response Force, vojenské mise NATO, EU Battlegroups apod. Existence optimálních národních bezpečnostních schopností ozbrojených sil bude tedy stále předurčovat i optimální bezpečnostní schopnosti ozbrojených sil v mezinárodním měřítku.

Optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil adekvátních vůči změnám bezpečnostního prostředí je primárním a trvalým úkolem strategického

¹ Stejně jako například ve Vojenské strategii České republiky z roku 2008 budou v této diplomové práci chápány ozbrojené síly ČR odlišně od zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách, a budou se jimi rozumět Armáda ČR, Vojenská policie a Vojenské zpravodajství.

managementu ozbrojených sil. Dalším velmi významným důvodem pro trvalou optimalizaci bezpečnostních schopností ozbrojených sil je důvod ekonomický. Při vytváření a udržování ozbrojených sil v době míru (v období válečného stavu je tomu přirozeně jinak) vždy je a vždy bude relativně omezený rámeček (množství) disponibilních finančních zdrojů pro udržování a rozvoj ozbrojených sil (finanční a ekonomické krize mohou dokonce vést k jeho dalšímu přechodnému omezení). To také vyvolává trvalou nutnost aplikace co nejrationálnějšího postupu k likvidaci, udržování a rozvíjení bezpečnostních schopností ozbrojených sil.

V posledních deseti letech probíhá proces strategické optimalizace ozbrojených sil v celé řadě států i v mezinárodním měřítku. Lze nalézt celou řadu strategických národních i mezinárodních dokumentů týkajících se řešení této otázky. I v České republice probíhá proces další transformace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky. Řada úvah v tomto směru byla provedena v souvislosti s přípravou tzv. Bílé knihy o obraně, která byla schválena vládou České republiky v květnu 2011 a na ní navazující proces dalšího programování bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky.

Řešení optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil je poměrně složitý metodologický problém. K optimalizaci lze přistoupit ze dvou hlavních směrů – jednak je možné se pokusit využít metody benchmarkingu (vycházející z aplikace srovnávací analýzy), jednak je možné pokusit se aplikovat metodu strategické optimalizace. Metoda strategické optimalizace vychází z racionální formulace strategických cílů pro další vytváření a udržování bezpečnostních schopností ozbrojených sil na základě provedené strategické analýzy.

V diplomové práci bude proveden návrh strategické optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky vycházející z aktuální formulace matice bezpečnostních rizik České republiky (vycházející z předních bezpečnostních strategických dokumentů České republiky). V rámci diplomové práce bude následně provedeno i srovnání navrhovaného optimálního stavu bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky se současným stavem a formulován tzv. strategický „gap“, který by měl být eliminován v procesu dalšího rozvoje ozbrojených sil České republiky.

Na počátku bude provedena analýza vývoje a současného stavu řešené problematiky, v rámci této analýzy současného stavu řešené problematiky bude provedena literární rešerše vybraných informačních zdrojů, zaměřená na popis historického vývoje a aktuálního stavu v oblasti :

- zkoumání vlastností a vývoje bezpečnostního prostředí,
- historie optimalizace bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky.

Poté bude provedena klasifikační analýza nezbytná pro formulaci matice bezpečnostních rizik České republiky. V rámci této klasifikační analýzy bude formulována:

- a) struktura bezpečnostních hrozeb pro Českou republiku,
- b) struktura relevantních bezpečnostních aktiv České republiky, které mohou být ohroženy bezpečnostními hrozbami.

Na základě takto provedené klasifikační analýzy bude sestavena matice bezpečnostních rizik České republiky. Následně bude provedena analýza možností eliminace těchto bezpečnostních rizik České republiky a to jak v oblasti preventivních opatření, tak i likvidačních opatření (opatření, která je nutno přijmout v okamžiku reálného zasažení bezpečnostního aktiva příslušnou bezpečnostní hrozbou). V rámci vytvořeného přehledu bezpečnostních opatření České republiky budou také formulovány nezbytné bezpečnostní schopnosti, které je potřeba mít k jejich eliminaci. Z těchto bezpečnostních schopností budou následně vybrány ty, jejichž institucionálním nositelem jsou nebo by měly být ozbrojené síly České republiky.

Poté bude formou srovnávací analýzy provedeno srovnání vytvořeného přehledu optimálních bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky s jejich současným stavem a zjištěn tzv. strategický „gap“. K tomu bude tedy pochopitelně potřeba vytvořit analýzu a katalog aktuálních bezpečnostních schopností.

Na závěr práce bude navržena základní struktura strategických cílů pro další rozvoj bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky jako základ pro další programování rozvoje ozbrojených sil České republiky.

1. Analýza současného stavu a vývoje ozbrojených sil České republiky

V první kapitole bude tedy provedena analýza současného stavu řešené problematiky, která se zaměří především na obecný popis a vývoj ozbrojených sil po roce 1989 v rámci měnícího se prostředí posledních přibližně dvaceti let. Tato analýza bude zachycovat historické milníky, které ovlivnily bezpečnostní prostředí v České republice, které se za posledních dvacet let radikálně proměnilo. Stručně bude také zanalyzována transformace ozbrojených sil České republiky a snahy o optimalizaci bezpečnostních schopností českých ozbrojených sil v tomto prostředí měnících se hrozeb a v rámci disponibilních prostředků.

Rok 1989 znamenal obrovskou změnu nejenom v politickém, společenském a hospodářském uspořádání, ale předznamenal pochopitelně i transformaci tehdejších československých ozbrojených sil. Někdejší předimenzovaná Československá lidová armáda byla totiž koncipována pro boj s nepřátelskými státy na západě od Československé socialistické republiky (především s armádními sbory Německé spolkové republiky a Francie), potažmo pro boj se členy Severoatlantické aliance v čele se Spojenými státy. V roce 1989 bylo v celém resortu obrany až 290 000 lidí, z toho jen občanských zaměstnanců bylo 80 000. Armáda měla tehdy patnáct vševojskových divizí, dvě letecké divize, dvě divize protivzdušné obrany, dělostřeleckou divizi a raketové a protiletadlové svazky. V počtech obranných prostředků to znamenalo 3500 tanků, 4900 bojových vozidel pěchoty, 3400 dělostřeleckých systémů a 687 letadel. Armáda, u které byl již v březnu 1990 vypuštěn přídomek lidová, se musela postupně transformovat, zprvu ještě pod původním komunistickým velením, postupně výrazněji pod civilní kontrolou a to zvláště po přijetí vojenské doktríny v roce 1991.² Z principů obsažených v této doktríně pak vycházely všechny později vytvořené strategické dokumenty.³ Důležitým faktem je, že Vojenská doktrína reflektovala změny, které se v bezpečnostním prostředí děly po roce 1989 – především konec Studené války a

² KARAFFA, Vladimír, BALABÁN, Miloš, RAŠEK, Antonín. Vývoj bezpečnostní politiky a strategie ČR v období 1990-2009. *Vojenské rozhledy*. 2009, vol. 18, no. 4, s. 5

³ KARAFFA, Vladimír, BALABÁN, Miloš, RAŠEK, Antonín. Vývoj bezpečnostní politiky a strategie ČR v období 1990-2009. *Vojenské rozhledy*. 2009, vol. 18, no. 4, s. 8

rozpuštění vojenských struktur Varšavské smlouvy v roce 1991. Ve stejném roce také odešli poslední sovětští vojáci z území ČSFR. Podle doktríny je hlavním úkolem Československé armády v případě napadení odrazit útok agresora z kteréhokoli směru a na kteroukoli část území ČSFR. Vycházela také z principu úměrnosti ozbrojených sil potřebám rozumné obranné dostatečnosti a hlásila se k obrannému charakteru ozbrojených sil.⁴

Na vývoj organizace a velikosti armády v letech 1990 – 1992 mělo vliv i několik dalších přijatých dokumentů. V roce 1990 to byla Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě, Koncepce výstavby Československé armády do konce roku 1993 (základními principy této koncepce se staly redislokace, reorganizace a redukce ozbrojených sil) a také Zákon o zkrácení základní vojenské služby z 24 na 18 měsíců.⁵ Před vznikem České republiky probíhalo organizované rozdělení armády ČSFR, jejíž rozdělení sil a prostředků bylo stanoveno v poměru 2:1 ve prospěch nově vzniknuvší české armády a při dělení byl brán ohled i na kvantitativní i kvalitativní ukazatele a cenovou hodnotu.⁶ Po rozdělení Československa vznikla Armáda České republiky (AČR) a nastalo období hledání způsobu obrany nového českého státu. Příznivé bezpečnostní podmínky zprvu znamenaly nedostatečný politický zájem o problematiku ozbrojených sil, nicméně vláda v roce 1996 již označila zajištění vnější bezpečnosti státu za prioritu s odpovídajícími výdaji na obranu a za svůj cíl vyhlásila efektivní uspořádání a transformaci armády, ve které měla narůst profesionalizace, avšak prozatím nikoliv úplná. Za této vlády proběhla již druhá vlna redislokace AČR, v rámci které se rušily divize a armády pozemního vojska, které byly přežitkem z doby studené války. Ještě v polovině 90. let existovalo kromě brigády rychlého nasazení ještě sedm brigád pozemního vojska. I když za Klausových vlád platil Akviziční plán modernizace armády, kvůli častým změnám a nekonzistentnosti v rozhodování o určování obranných priorit však nedával armádě ani zbrojnímu průmyslu žádnou velkou jistotu. Zmiňovaný princip civilní politické kontroly armády totiž v koaličních podmínkách českých vlád znamenal politická jednání o obsazení šéfa resortu obrany a většinou krátká angažmá v roli ministrů. Nutno dodat, že tento problém přetrvává dodnes (od roku 1993 se na

⁴ Vojenská doktrína ČSFR (1991)

⁵ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 172

⁶ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 173

tomto postu vystřídal již dvanáct ministrů), což často v důsledku znamená absenci dlouhodobé vize v oblasti obrany. V období mezi lety 1993 a 1997 to znamenalo řadu nekonceptních kroků a mnoho sporných a kritizovaných uzavřených kontraktů, mezi které patří například dodávka podzvukových letounů L-159. V civilní politické kontrole také existovaly nedostatky, kvůli kterým docházelo nejenom k nejasným reorganizacím a změnám podřízenosti, ale kupříkladu i k neperspektivním modernizacím částí posádek.⁷ První vlna transformace Armády České republiky nastala po schválení Koncepce výstavby AČR v roce 1993 a trvala do roku 1996. Řešila především změny základních cílů armády, které se týkaly systému velení, početních stavů armády, personálních změn na vysokých postech, systému plánování, programování a rozpočtování a změn organizační struktury.⁸

Již brzy po rozdělení Československa začal ohledně budoucího politicko-strategického směřování převládat názor, že hlavním pilířem budoucí bezpečnosti České republiky by měla být Severoatlantická aliance. Od některých politiků však zaznívaly i naivní představy o tom, že NATO bude zárukou naší bezpečnosti i bez větší aktivní angažovanosti v této organizaci.⁹ Dosažení plného členství v Organizaci Severoatlantické smlouvy včetně vojenských struktur se podle Národní obranné strategie z roku 1997 stalo jedním z důležitých prostředků pro zajištění, nebo i zvýšení bezpečnosti a obranschopnosti České republiky. Tato strategie navíc očekávala i členství v Evropské unii a zapojení se do formulování a realizace společné zahraniční a bezpečnostní politiky.¹⁰ Na schválení Národní obranné strategie bylo navázáno (mimo přípravy Bezpečnostní strategie) přípravou dalších, koncepčních dokumentů v gesci ministerstva obrany. Ve stejném roce byl vládě předložen Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005, o rok později přetvořený v Koncepci výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005. „Záměr koncepce“ po zhodnocení současného stavu armády řešil především problematiku výstavby Armády České republiky v souvislosti s přípravami České republiky na vstup do Severoatlantické aliance. Kromě schopností, které česká armáda v tu dobu již měla

⁷ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 294 - 295

⁸ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 175

⁹ KARAFFA, Vladimír, BALABÁN, Miloš, RAŠEK, Antonín. *Vývoj bezpečnostní politiky a strategie ČR v období 1990-2009*. *Vojenské rozhledy*. 2009, vol. 18, no. 4, s. 6

¹⁰ Národní obranná strategie ČR (1997)

(například schopnost účasti v mírových operacích) či předpokladu další restrukturalizace armády zde „Záměr koncepce“ uváděl jako plánovanou rozhodující změnu operačního charakteru armády vybudování sil okamžité a rychlé reakce.¹¹ Protože však v té době nebyl tento dokument podložený ani Bezpečnostní strategií, ani novou Vojenskou strategií a navíc neřešil problematiku nadcházejícího členství v NATO, ministr obrany rozhodl o přepracování dokumentu. Nový materiál, připravený Generálním štábem AČR na základě již vzniklé Bezpečnostní strategie a Vojenské strategie, byl vládě předložen v roce 1999 a nesl název Koncepce výstavby resortu obrany do roku 2004 s výhledem do roku 2009.¹² Pro další rozvoj ozbrojených sil bylo mimo jiné klíčové i schválení ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, jehož přípravu urychlily i katastrofální povodně v roce 1997. V souladu s tímto ústavním zákonem vznikla Bezpečnostní rada státu, jejíž jednou částí se stal Výbor pro obranné plánování jako stálý pracovní orgán, který měl být koordinátorem plánovacích opatření k zajištění obrany.¹³

V průběhu 90. let také pokračovalo snižování početních stavů české armády a v roce 1998 byla AČR poloviční oproti roku 1993. Stejně tak se snižoval i počet tanků, bojových vozidel a dělostřelecké výzbroje. Nově se také česká armáda v oblasti bojové přípravy začala více zaměřovat na zahraniční mise a na účast v akcích NATO, jehož se Česká republika stala plnoprávným členem v roce 1999. V průběhu let 1998 – 2002 se Česká republika zúčastnila několika cvičení NATO a podílela se i na operacích SFOR a KFOR.¹⁴ Na konci 90. let se také už začalo uvažovat o výstavbě nového typu armády a proměně jejích bezpečnostních schopností, což se odráželo především v bezpečnostních strategických dokumentech České republiky. V roce 1999 tedy vznikla první Bezpečnostní strategie ČR přinášející kvalitativní změny obranné funkce státu, ta z roku 2001 dále přinesla nové systémové změny obranné funkce státu. Vycházela již ze změněného bezpečnostního prostředí způsobené členstvím v Severoatlantické alianci. V roce 2003 byla schválena další Bezpečnostní strategie ČR, která byla novelizací té z roku 2001. Předpokládaný vstup do Evropské unie znamenal nově zapojení se do

¹¹ Záměr koncepce výstavby Armády České republiky do roku 2000 s výhledem do roku 2005 (1997), s. 8

¹² GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 177

¹³ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 177

¹⁴ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 295

společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie a v jejím rámci do Evropské bezpečnostní a obranné politiky (ESDP). Zatímco v Bezpečnostní strategii z roku 1999 byl stanoven záměr výstavby poloprofesionální armády, v té z roku 2003 byl vytyčen cíl vybudovat plně profesionální, moderně vyzbrojenou, vysoce mobilní a flexibilní armádu.¹⁵ Vstup do NATO mimo jiné znamenal pro ČR přechod od individuální ke kolektivní obraně, odhodlání použít sílu při obraně území státu a spojenců jako podmínku pro odstranění jakékoliv hrozby a předpoklad možného přijetí spojenecké pomoci. ČR se rovněž začala připravovat na působení v zahraničních operacích v rámci aliančních mnohonárodních uskupení i na účast v mírových operacích.¹⁶

Prohlubování spolupráce s NATO na počátku nového tisíciletí se projevovalo i v zapojení se do Integrovaného systému protivzdušné obrany NATO (NATINEADS). Vláda v roce 2001 schválila i dokument s názvem Reforma ozbrojených sil ČR, který kupříkladu plánoval, že výdaje na obranu budou i v následujících letech přesahovat 2 % HDP, to se však po volbách v roce 2002 ukázalo jako dlouhodobě neudržitelné a znamenalo to změnu transformačních cílů.¹⁷ Výstavba profesionální armády se nicméně i tak stala prvořadým úkolem počátku 21. století a v roce 2002 proto vznikl významný dokument Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, který byl vypracován týmem vládního zmocněnce pro přípravu reformy ozbrojených sil. O rok později byla z důvodu nedostatečných finančních prostředků na reformu pozměněna a vláda schválila již novou Koncepci výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovanou na změněný zdrojový rámec, ve které je již kladen větší důraz na „...ekonomické aspekty vytvářeného bezpečnostního systému ČR a maximální pokrytí rizik, která by mohla potenciálně nastat díky změnám zdrojového zabezpečení ozbrojených sil.“¹⁸ Koncepce stanovila základní úkoly ozbrojených sil, kterými měly být především obrana území ČR s maximálním využitím systému kolektivní obrany, zabezpečení účasti v operacích mimo území ČR silami předurčenými pro operace pod vedením NATO, EU a jiných organizací a pro koaliční operace, zabezpečení střežení vzdušného prostoru ČR, zabezpečení přijetí sil NATO

¹⁵ KARAFFA, Vladimír, BALABÁN, Miloš, RAŠEK, Antonín. Vývoj bezpečnostní politiky a strategie ČR v období 1990-2009. *Vojenské rozhledy*. 2009, vol. 18, no. 4, s. 10

¹⁶ KARAFFA, Vladimír, BALABÁN, Miloš, RAŠEK, Antonín. Vývoj bezpečnostní politiky a strategie ČR v období 1990-2009. *Vojenské rozhledy*. 2009, vol. 18, no. 4, s. 9

¹⁷ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 295

¹⁸ Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec (2003), s. 4

v případě vzniku nebezpečí vojenského ohrožení teritoria ČR nebo bezpečnosti Aliance a zabezpečení splnění úkolů při nevojenských ohroženích ČR a úkolů vyplývajících z platných zákonů ČR.¹⁹ Proměna bezpečnostního prostředí ve střední Evropě především co se týče hrozeb a již přiznané neschopnosti českých ozbrojených sil odrazit nepřátelský konvenční vojenský útok na území České republiky pravděpodobně vedl autory Koncepce k důležitému a velmi pravděpodobně logickému závěru, který Koncepce zdůrazňuje. „Výrazným závěrem je další orientace na specializaci ozbrojených sil (v oblasti pasivních sledovacích systémů a ochrany proti zbraním hromadného ničení, zejména na detekci a identifikaci chemických a biologických látek) a vyvážený rozvoj ostatních druhů vojsk. Specializace je prioritou rozvoje resortu MO a je současně nabídkou ČR na mezinárodním poli. Je vedena snahou dosáhnout úspor v oblastech, kde je možné pokrytí rizik ve spolupráci s partnery, aby na druhé straně bylo zdrojově možné být důvěryhodným partnerem ochotným přispívat ke společné bezpečnosti.“²⁰ Na základě v Koncepci stanovených vojensko-politických ambicí měla být usměrňována výstavba ozbrojených sil vedoucí k dosažení požadované úrovně klíčových schopností ozbrojených sil ČR v různých oblastech, které byly naplánovány ve dvou krocích, jejichž cílové stavy byly označeny jako počáteční a cílové operační schopnosti. Těmito oblastmi klíčových schopností byly: včasná dosažitelnost sil a prostředků potřebných pro plnění úkolů v operacích, efektivnost v systému velení a řízení, spojení, informatizaci, zpravodajství, sledování a průzkumu, přepravitelnost prostředky strategické přepravy v celém prostoru možných operací, účinnost bojového nasazení a průzkumu, dlouhodobá udržitelnost sil v prostoru nasazení a účinná ochrana nasazených sil a jejich odolnost vůči úderům protivníka. Přitom má být kladen důraz na dosažení vysokého stupně interoperability se silami a prostředky NATO.²¹ Vliv NATO, potažmo inspirace z její Strategické koncepce, stejně jako vliv Evropské bezpečnostní strategie z roku 2003, byl patrný i ve vojenské strategii ČR z roku 2004 založené na novelizaci předchozí a přiznává i vliv aktualizované české bezpečnostní strategie z roku 2003. Stejně jako předchozí, i tato vojenská strategie zdůrazňuje důležitost NATO a

¹⁹ Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec (2003), s. 4

²⁰ Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec (2003), s. 4

²¹ Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec (2003), s. 8

transatlantických vazeb, budování strategického partnerství EU a NATO a rozvíjení komplementárních schopností EU a NATO. K posilování bezpečnosti a důvěry v Evropě přispívá i OBSE. ČR má být schopna zapojení se do výstavby jednotek NATO Response Force a Rapid Response Force v rámci EU, avšak ve spolupráci s NATO. V rámci reformy a profesionalizace armády strategie stanovuje dosažení počátečních operačních schopností ozbrojených sil a dosažení cílových operačních schopností v horizontu let 2010 – 2012. Vojenská strategie navrhuje, aby byla po 2 letech hodnocena bezpečnostní situace formou Zprávy o zajištění obrany ČR, to se stalo pouze jedinkrát v roce 2006.²² Ze strategie je již zřetelné, že pro ČR je NATO základní bezpečnostní zárukou pro ČR, čímž v podstatě přiznává, že by se ČR nebyla schopna sama ubránit v případě napadení. Nově se objevuje konkretizovaná forma spolupráce s bezpečnostními strukturami EU, což bylo očekávané, neboť tento dokument byl schválen cca měsíc po vstupu do EU. Navazuje na předchozí verzi strategie a stanovuje také konkrétní podmínky pro účast v široké škále zahraničních misí či záchranných operacích a parametry těchto operací.

Plně profesionální se Armáda ČR stala v polovině první dekády nového tisíciletí, konkrétně 1. ledna 2005. Kromě Vojenské strategie z roku 2008 vznikl ve stejném roce i dokument vycházející ze stejných principů s názvem Dlouhodobá vize resortu Ministerstva obrany. Píše se zde, že je „...výchozím dokumentem stanovujícím směr a priority pro další etapy transformace resortu Ministerstva obrany, s cílem dalšího rozvoje jeho schopnosti efektivně realizovat obrannou politiku České republiky v horizontu 20 let.“²³

Z důležitých strategických dokumentů je třeba ještě zmínit Vojenskou strategii z roku 2008, v roce 2011 byla navíc konečně přijata i aktualizovaná Bezpečnostní strategie. Probíhající reformu ozbrojených sil v posledních deseti letech negativně ovlivňoval především nedostatek finančních prostředků, který způsobovalo průběžné snižování výdajů na obranu. Na počátku druhého desetiletí se tedy ukázalo, že je potřeba nově definovat a přehodnotit roli ozbrojených sil a zvláště jejich schopnosti tak, aby byly optimální v rámci disponibilních zdrojů. Proto také vznikla Bílá kniha o obraně (navazující na tradici tohoto názvu z roku 1995) z loňského roku, která navázala na Vojenskou strategii ČR a Dlouhodobou vizi resortu MO ČR. Má jít „o souhrnný

²² Vojenská strategie ČR (2004)

²³ Dlouhodobá vize resortu Ministerstva obrany (2008), čl. 1

koncepční rámec, který definuje a zdůvodňuje roli a funkce českých ozbrojených sil a kritéria a směry rozvoje jejich schopností, včetně stanovení nezbytného střednědobého rozpočtového rámce. Zároveň je směrnicí pro restrukturalizaci systému velení a řízení AČR a reformy MO.²⁴ Bílá kniha o obraně, jejímž hlavním motivem bylo zpracování koncepce o budoucím fungování armády vzhledem k současným výdajům na obranu, stanovila několik hlavních zjištění. Prvním bylo zjištění, že bude v budoucnu problém ve získávání nových zájemců o vojenskou službu tak, aby bylo dosaženo početní ambice 26 200 vojáků. Druhé zjištění se týkalo deficitu, který v armádních rozpočtech vznikl v posledních letech kvůli nesystémovým investicím a předraženým zakázkám. Za třetí šlo o zjištění potřebnosti velkých investic do obnovy a modernizace vojenské techniky. V polovině druhé dekády třetího tisíciletí také skončí pronájem nadzvukových stíhacích letounů JAS-39 Gripen, což znamená, že vyvstává otázka, jak po tomto datu zajistit ochranu vzdušného prostoru. Řešení tohoto problému se zatím hledá, stejně jako řešení dalších problémů souvisejících s problematikou ozbrojených sil.²⁵ Bílá kniha stanovila i několik doporučení, zda a do jaké míry se jimi bude politická reprezentace a představitelé resortu obrany řídit, ukáže až čas.

Na Bezpečnostní strategii z roku 2011 navázala o rok později vládou schválená Obranná strategie České republiky, která nahradila čtyři roky starou Vojenskou strategii. Protože je podřízeným dokumentem bezpečnostní strategie, která byla schválena o rok dříve, nejsou v ní zásadní změny současného kurzu bezpečnostně-obranného směřování. Reaguje ovšem na akcelerující tendence současné bezpečnostní situace, například co se týče posunu těžiště geopolitického zájmu Spojených států amerických směrem do Asie s uvědoměním si nutnosti většího dílu odpovědnosti Evropy za svou obranu a bezpečnost.²⁶ Upozorňuje také na nežádoucí vliv současné nepříznivé ekonomické situace starého kontinentu, potažmo České republiky, na vojenské schopnosti ozbrojených sil České republiky a věrohodnost a politickou váhu České republiky.²⁷ Navrhuje tudíž při zajišťování obranných schopností hledat mnohonárodní řešení prostřednictvím iniciativ NATO a EU²⁸, což bude pravděpodobně

²⁴ Co je Bílá kniha, web MO ČR, <http://www.army.cz/informacni-servis/bila-kniha/co-je-bila-kniha/co-je-bila-kniha-44901/>

²⁵ Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011, s. 13

²⁶ Obranná strategie České republiky (2012), čl. 9

²⁷ Obranná strategie České republiky (2012), čl. 10

²⁸ Obranná strategie České republiky (2012), čl. 11

jedno z hlavních doporučení při optimalizaci vojenských schopností našich ozbrojených sil. Nová strategie nově navrhuje koncepční řešení zajištění systému obrany státu prostřednictvím tří pilířů obrany ČR – státu, ozbrojených sil a občana.²⁹

²⁹ Obranná strategie České republiky (2012)

2. Analýza bezpečnostních rizik a aktiv

2.1. České bezpečnostní strategické dokumenty po roce 1989

V následující, druhé kapitole bude provedena klasifikační analýza potřebná pro vytvoření matice bezpečnostních rizik, v rámci níž budou formulovány bezpečnostní hrozby pro Českou republiku a dále relevantní bezpečnostní aktiva, které mohou být ohroženy těmito hrozbami. Při této analýze budu vycházet z aktuálních existujících českých bezpečnostních strategických dokumentů, především z Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2011, ale minoritně i z Vojenské strategie České republiky z roku 2008, protože byla donedávna platným strategickým dokumentem a z nové Obranné strategie. Nutno dodat, že obě posledně jmenované uvádí jen souhrnný a velmi omezený výčet hrozeb, který pomáhá dokreslovat bezpečnostní situaci posledních let v souvislosti s hrozbami pro Českou republiku; valná většina popsaných hrozeb tak vychází z Bezpečnostní strategie 2011.

V minulosti byla plánovaná trojstupňová struktura strategií pro zajišťování bezpečnosti ve vojenské oblasti, v užším smyslu tedy v gesci Ministerstva obrany (pochopitelně kromě Bezpečnostní strategie, která byla a je zajišťována Ministerstvem zahraničních věcí, ale ve spolupráci s dalšími resorty v závislosti na tvorbě příslušné části). Proto bylo chystáno uspořádání těchto dokumentů v systému – Bezpečnostní strategie => Obranná strategie => Vojenská strategie, což mělo být podle Jiřího Sílvy správným záměrem, naplňování tohoto záměru však bylo atypické, neboť se nelogicky postupovalo od strategie nižší úrovně ke strategiím vyšší úrovně, aniž by pro dokumenty nižší úrovně existovala opora ve vyšším politicko-bezpečnostním zadání. Přesto tento neobvyklý postup vedl k úspěchu v okamžiku, kdy byla tato soustava přijetím Bezpečnostní strategie dokončena v roce 1999.³⁰ Po roce 1999 však při nahrazování staré Vojenské strategie ČR z roku 1994 novým dokumentem byla zrušena i Národní obranná strategie ČR a nahrazena Vojenskou strategií ČR. V dalších letech tedy soustava strategických dokumentů pro řízení zajišťování obrany ČR probíhající v gesci Ministerstva obrany existovala pouze ve dvoustupňovém formátu Bezpečnostní

³⁰ BALABÁN, Miloš, STEJSKAL, Libor a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2010, s. 81

strategie ČR => Vojenská strategie ČR.³¹ V roce 2003 byla schválena další Bezpečnostní strategie ČR, která byla novelizací strategie z roku 2001 a na základě této byly vytvořeny Vojenské strategie z let 2004 a 2008. Po osmileté odmlce pak byla napsána nová Bezpečnostní strategie České republiky, která byla přijata na podzim roku 2011. Téměř po roce pak byla přijata již zmiňovaná Obranná strategie České republiky, která ve dvoustupňovém formátu nahradila poslední Vojenskou strategii. Kromě české soustavy strategických bezpečnostních dokumentů, které jsou navzájem provázány, jsou tyto strategie také navázány na zahraniční dokumenty, které jsou strategickými koncepcemi především mezinárodních organizací, jichž je Česká republika členem. Nejdůležitější pro vojenskou oblast jsou Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 a Strategický koncept NATO z podzimu 2010.

2.2. Bezpečnostní hrozby a bezpečnostní zájmy

Je tedy zřejmé, že Vojenská strategie z roku 2008, která bude také menšinově zahrnuta do této analýzy, má ještě koncepční základ v devět let staré bezpečnostní strategii a autor bude tedy při analýze hrozeb a bezpečnostních aktiv postupovat chronologicky a začne touto Vojenskou strategií, přestože je koncepčně podřízená bezpečnostní strategii a tudíž v některých otázkách konkrétnější. Teprve poté se zaměří na analýzu Bezpečnostní strategie z roku 2011, která je logicky mnohem aktuálnější. Ačkoliv nová Obranná strategie mnoho o hrozbách nepíše, přináší některé nové informace z této oblasti. Na závěr kapitoly budou poznatky z obou strategií shrnuty do koherentního rámce, aby bylo možné sestavit matici bezpečnostních rizik.

Pro účely této diplomové práce a následující tvorbu matice rizik je třeba vycházet z adekvátní terminologie. Pojmem hrozba je tedy míněn určitý primární objektivní vnější fenomén, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu (zájem, aktivum). Riziko je pravděpodobnost, že dojde k události, jež negativně postihne danou hodnotu. Je tedy reakcí na hrozbu, též na stav naší připravenosti (zranitelnosti) a je spojeno s rozhodováním.³²

³¹ BALABÁN, Miloš, STEJSKAL, Libor a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2010, s. 81

³² Více v ZEMAN, Pavel (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002.

Vojenská strategie České republiky z roku 2008 neuvádí přesný strukturovaný výčet hrozeb, ale spíše obecný popis některých hrozeb, ze kterého je však možné vyčíst míru závažnosti jednotlivých hrozeb, alespoň tak, jak ji vidí tvůrci této strategie. Tato strategie uvádí konkrétně toto: „Současné globální bezpečnostní prostředí je obecně charakterizováno rostoucí komplexností, proměnlivostí, obtížnou předvídatelností a vysokou mírou asymetrie, což vyžaduje jeho neustálé vyhodnocování. Mezi hlavní hrozby, které mohou přímo či nepřímo ohrozit bezpečnostní zájmy ČR nebo jejích spojenců, patří nárůst různých forem extremismu, terorismus a šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů včetně balistických střel. Dále se jedná o regionální krize způsobené mj. dlouhodobě nevyřešenými problémy, jež mohou eskalovat v ozbrojený konflikt vnitrostátního nebo mezinárodního charakteru. Rostoucí hospodářská a vojenská síla některých států může vést k agresivnějšímu prosazování jejich zahraničně-politických zájmů, které se může opírat i o hrozbu použití vojenské síly, v krajním případě i o její samotné použití. Nelze opomenout další hrozby: nestabilní prostředí zhroutených států, narušení toků či cílené zastavení dodávek strategických surovin a spory o jejich kontrolu, zneužití informací a informačních technologií, nebo humanitární a přírodní katastrofy. Tyto hrozby se již v různé míře a podobě projevují a je nutné jim včas čelit.“³³ Tato strategie dodává, že nebezpečí vzniku konvenčního konfliktu na území členských států NATO či Evropské Unie je v současnosti i blízké budoucnosti nepravděpodobné a že hrozbu tohoto typu bude možné identifikovat dostatečně včas před jejím vypuknutím a bude možné se tudíž na tento konflikt adekvátně připravit.³⁴

O relevantních bezpečnostních aktivech České republiky, které mohou být ohroženy hrozbami, toho Vojenská strategie mnoho nepíše. Je však zřejmé, že pro vojenské účely se za tato aktiva může považovat svrchovanost a územní celistvost ČR, při jejichž ohrožení „...budou nasazeny všechny síly a prostředky profesionálních ozbrojených sil včetně využití všeobecné branné povinnosti.“³⁵ Svá bezpečnostní aktiva (nebo také bezpečnostní zájmy) „...ČR sdílí [...] s ostatními členskými státy NATO a

³³ Vojenská strategie ČR (2008), čl. 3

³⁴ Vojenská strategie ČR (2008), čl. 3

³⁵ Vojenská strategie ČR (2008), čl. 12

EU. Možným hrozbám bude schopna efektivně předcházet a čelit pouze na základě mezinárodní spolupráce.³⁶

Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2011 uvádí, že nynější hrozby, zdroje i nositelé těchto hrozeb mají kromě státního čím dál tím více i nestátní a nadnárodní charakter. Rozdíly mezi vnitřními i vnějšími hrozbami se podle této strategie stírají, neboť se tyto hrozby prolínají.³⁷ Nedělitelnost a komplexnost hrozeb, jak je zdůrazňováno nejenom v českých strategických dokumentech posledních let, bude zohledněna i v této diplomové práci a proto zde taktéž nebude rozlišováno mezi vnitřními a vnějšími bezpečnostními hrozbami.

Stejně jako o tři roky starší vojenská strategie Bezpečnostní strategie z roku 2011 zdůrazňuje, že pravděpodobnost přímého ohrožení území ČR nepřátelským vojenským útokem je nízká. Garancí tohoto stavu má být členství ČR v NATO a EU a dobré vztahy se sousedními zeměmi. Naopak však masivně vyvstávají asymetrické hrozby, které souvisí s negativními trendy v globálním prostředí posledních let – šířením hrozeb ze vzdálenějších regionálních konfliktů. Důležitým poznatkem z této strategie ohledně hrozeb současnosti je skutečnost, že i nestabilita a konflikty mimo evropský kontinent mohou mít přímý dopad na bezpečnost České republiky.³⁸ Mezi hlavní zdroje hrozeb patří dle tohoto dokumentu také postoje zpochybňující základy demokratického právního státu a popírající fundamentální lidská práva a svobody. Nositeli těchto hrozeb mohou být státy, nestátní aktéři, různá uskupení a jejich stoupenci jako jednotlivci.³⁹ Šíření hrozeb ze vzdálených oblastí může souviset i se slabými a zhroucenými státy, které jsou v důsledku neschopnosti zajistit vlastní bezpečnost podhoučím pro vznik vnitrostátních či regionálních konfliktů, které mohou negativně ovlivnit i nás.⁴⁰

Narozdíl od Vojenské strategie z roku 2008 je v nové bezpečnostní strategii zvláštní oddíl věnovaný strukturovaným hrozbám pro Českou republiku. Tyto bezpečnostní hrozby, mezi nimiž jsou hrozby intencionálního i neintencionálního charakteru, jsou přehledně seřazeny podle jejich závažnosti. Je však nutné uvést, že jsou v dokumentu zahrnuty i takové relevantní hrozby, které nemají přímý dopad na

³⁶ Vojenská strategie ČR (2008), čl. 4

³⁷ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 16

³⁸ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 17

³⁹ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 18

⁴⁰ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 20

bezpečnost České republiky, ale spíše jejích spojenců. Bezpečnostní strategie uvádí tyto hrozby, nebo spíše okruh hrozeb:

- Terorismus – v dokumentu se uvádí, že je terorismus schopen přímo ohrožit lidské životy, zdraví i kritickou infrastrukturu.
- Šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů – součástí této hrozby je i specifická hrozba použití balistických řízených střel a řízených střel s plochou dráhou letu nesoucích konvenční nebo nekonvenční nálož, což klade nároky na možná protiopatření.
- Kybernetické útoky – zde se mimo jiné zdůrazňuje, že úniky strategicky důležitých informací, či zásahy do informačních systémů státních institucí a jiných strategických podniků mohou ohrožit strategické zájmy českého státu.
- Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí.
- Negativní aspekty mezinárodní migrace – tímto negativním aspektem může být i sociální napětí, které může být zdrojem radikalizace členů přistěhovaleckých komunit.
- Organizovaný zločin a korupce – je zajímavé poznamenat, že na tomto místě dokument píše o tom, že zde neexistuje jasná hranice mezi politickou a kriminální motivací živenou korupcí, což může vést k propojování struktur organizovaného zločinu s teroristickými sítěmi.
- Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury – jako příklady této hrozby se zde uvádí politicky motivované manipulace s dodávkami strategických surovin, vstup cizího kapitálu s potenciálně rizikovým původem a cíli do kritické infrastruktury ČR, sabotáže či hospodářská kriminalita. Je však třeba říci, že už z formulace je zřejmé, že se zde jedná spíše o riziko, u kterého je určité bezpečnostní aktivum ohroženo určitou hrozbou.
- Přerušování dodávek strategických surovin nebo energie – energetická či surovinová bezpečnost nabývá podle nové strategie stále na významu, nelze přehlédnout ani oblast potravinové bezpečnosti a zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody.

- Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události – v tomto strategickém dokumentu se jedná o jediný okruh neintencionálních hrozeb v ní obsažených.⁴¹

V Bezpečnostní strategii z roku 2011 jsou vypsána také bezpečnostní aktiva (hodnoty) ve formě bezpečnostních zájmů, které jsou zde rozděleny na životní, strategické a další významné. Ozbrojené síly, jakožto nositelé obranných schopností, přispívají k ochraně především životních a strategických zájmů. Další významné zájmy, jejichž prosazováním se dle strategie přispívá k zajištění ostatních dvou druhů bezpečnostních zájmů a zvyšuje odolnost společnosti proti bezpečnostním hrozbám, nemohou být ve většině případů chráněny vojenskými bezpečnostními schopnostmi; jedná se například o snižování kriminality, vědecko-technický rozvoj či ochranu životního prostředí.⁴²

„Životním zájmem [České republiky] je zajištění svrchované existence, územní celistvosti a politické nezávislosti ČR, zachování všech náležitostí demokratického právního státu včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel. Ochrana životních zájmů státu a jeho občanů je základní povinností vlády. Pro jejich zajištění a obranu je ČR připravena využít všech legitimních přístupů a použít všechny dostupné prostředky.“⁴³

Ve strategii se taktéž nachází výčet strategických zájmů, jejichž uskutečňování napomáhá ochraně zájmů životních a navíc slouží k udržení společenského rozvoje a prosperity; k prosazování se volí prostředky přiměřené situaci. V dokumentu jsou tyto zájmy přehledně a prioritně seřazeny:

- bezpečnost a stabilita, především v euroatlantickém prostoru
- prevence a zvládání místních a regionálních konfliktů a zmírňování jejich následků
- zachování globální stabilizační role a zvýšení efektivnosti OSN
- posilování soudržnosti a efektivnosti NATO a EU a zachování funkční a věrohodné transatlantické vazby

⁴¹ Bezpečnostní strategie ČR (2011), zvláštní oddíl Bezpečnostní hrozby

⁴² Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 15

⁴³ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 13

- naplňování strategického partnerství mezi NATO a EU, včetně posilování jejich spolupráce při komplementárním rozvíjení obranných a bezpečnostních schopností
- rozvíjení role OBSE v oblasti prevence ozbrojených konfliktů, demokratizace a posilování vzájemné důvěry a bezpečnosti
- udržení funkčního a transparentního režimu kontroly konvenčního zbrojení v Evropě
- podpora a rozvoj regionální spolupráce
- podpora mezinárodní stability prostřednictvím spolupráce s partnerskými zeměmi
- podpora demokracie, základních svobod a principů právního státu
- zajištění vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva
- zajištění ekonomické bezpečnosti ČR a posilování konkurenceschopnosti ekonomiky
- zajištění energetické, surovinové a potravinové bezpečnosti ČR a adekvátní úrovně strategických rezerv
- prevence a potlačování bezpečnostních hrozeb ovlivňujících bezpečnost ČR a jejích spojenců.⁴⁴

Obranná strategie již v tomto ohledu nepřináší poznatky o jiných konkrétních hrozbách nebo bezpečnostních aktivech než již jmenovaných ve strategii bezpečnosti. Přináší ale například tezi, že „...dlouhodobě nelze ignorovat podstatný nárůst moderních vojenských schopností a celkového strategického potenciálu některých států například v evropském sousedství a asijsko-pacifickém regionu, jejichž důsledky pro globální stabilitu a euroatlantickou bezpečnost lze zatím jen těžko předvídat.“⁴⁵ Dále však upozorňuje, že v nejbližším desetiletí nelze vyloučit výskyt náhlých strategických šoků, které mohou přerůst až do podoby konfliktu, a to ať v rámci euroatlantického prostoru nebo na jeho periferii. Mohou údajně vzniknout v důsledku souběhu více procesů, jež dohromady vytvoří výbušnou směs a mohou vyústit až v destabilizaci a

⁴⁴ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 14

⁴⁵ Obranná strategie České republiky (2012), čl. 7

ochromení mezinárodních institucí. Nakonec dodává, že „... situace tohoto druhu by vyžadovala zásadní přehodnocení principů obrany státu.“⁴⁶

2.3. Matice bezpečnostních rizik

Především na základě Bezpečnostní strategie z roku 2011 je tedy možné vytvořit matici bezpečnostních rizik pro Českou republiku (viz Přílohu č. 1). Z této strategie byly vybrány hlavní objektivní bezpečnostní hrozby a hlavní konkrétnější bezpečnostní zájmy (aktiva) České republiky, které jsou seřazeny podle závažnosti, resp. podle důležitosti. I když český klíčový strategický dokument uvádí výčet bezpečnostních zájmů, byly pro účely vytvoření této matice rizik použity jen některé a to především ty, které měly konkrétnější charakter. Bezpečnostní hrozby, taktéž z většiny přejaté z Bezpečnostní strategie, příliš upraveny nebyly, ačkoliv v některých případech (ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury aj.) měly spíše charakter rizik.

Na základě těchto českých strategických dokumentů a současné bezpečnostní situace pak byla autorem odhadnuta rizika pro jednotlivé bezpečnostní zájmy České republiky od jednotlivých bezpečnostních hrozeb. Je zřejmé, že pro některé zájmy či od některých hrozeb neplyne pro Českou republiku žádné riziko, naopak někdy mohou být rizika komplexní.

Rizika pro Českou republiku samozřejmě nejsou stejně závažná, v některých případech bude možné definovat riziko jako relativně velké, v dalších případech jako relativně malé. Rizika vyplývající pro Českou republiku budou rovněž různého typu a jen některé z nich budou moci být eliminovány bezpečnostními opatřeními ozbrojených sil České republiky. Rizika, která budou pravděpodobně eliminována pomocí bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky, jsou v tabulce rizik zvýrazněna tučně. Přesto to neznámá, že by ozbrojené síly České republiky mohly přispět k eliminaci pouze těchto rizik. Podle Obranné strategie mohou ozbrojené síly podpořit i civilní orgány na území státu v rámci Integrovaného záchranného systému, například při zvládnutí následků živelních pohrom, průmyslových nebo ekologických havárií. V závažných případech vnitřní bezpečnosti státu může Ministerstvo obrany poskytnout podporu a pomoc prostřednictvím armádních sil i Policii České republiky.

⁴⁶ Obranná strategie České republiky (2012), čl. 8

Ve prospěch IZS a PČR mohou být nyní využity i aktivní zálohy ozbrojených sil.⁴⁷ Z tohoto důvodu nemusí být ozbrojenými silami eliminovatelná rizika pouze ta zvýrazněná, ale i jiná související s vnitřní bezpečností státu.

⁴⁷ Obranná strategie České republiky (2012), čl. 28

3. Preventivní a likvidační opatření

V tabulce zmíněná bezpečnostní rizika musí být co nejefektivněji eliminována, aby byla pravděpodobnost zasažení hrozbou co nejmenší a v případě zasažení hrozba nadělala co možná nejmenší škody. Preventivní a likvidační opatření, která bude nutné přijmout, budou obsahem následující kapitoly.

Jelikož detailní analýza eliminace bezpečnostních rizik by byla příliš obsáhlá, bude v této části provedena spíše obecná analýza, neboť mnohá rizika spolu souvisí. Preventivní opatření jsou částečně definovány v aktuální bezpečnostní strategii, ze které bude opět čerpáno. Likvidační opatření budou také formulovány obecně, teprve na jejich základě budou stanoveny konkrétnější bezpečnostní schopnosti.

Problematika likvidace rizik a tedy zajišťování bezpečnosti státu má na počátku 21. století vyprofilované čtyři základní přístupy, které se mohou uplatnit na rizika směřující proti zájmům České republiky. Nejtradičnější přístup je teritoriální, při kterém se klade hlavní důraz na zajištění nedotknutelnosti státních hranic a státní svrchovanosti proti vnějšímu útoku. Vztahuje se k rizikům souvisejícím především s vnějším napadením státu nebo například i k použití zbraní hromadného ničení proti území státu. Druhý přístup je extrateritoriální a projevuje se především vnějšími intervencemi na území jiných států. Takový může být boj proti terorismu, preventivní intervence za účelem zabránění rozšíření nestability nebo regionálních konfliktů do bezprostředního okolí státu, nebo i mírové operace. Třetí přístup je intrateritoriální a vymezuje se proti hrozbám působícím uvnitř státu a z toho plynoucím rizikům. Ten se může vztahovat například k obvyklému boji proti terorismu uvnitř státu, proti organizovanému zločinu nebo extremistickým projevům. Poslední přístup se jmenuje neteritoriální a ten se zaměřuje například na klimatické či epidemiologické typy hrozeb. Typickým rysem bezpečnostních vztahů na počátku 21. století je vzájemné doplňování těchto přístupů.⁴⁸

Jako největší hrozbu stanovuje Bezpečnostní strategie terorismus a s ním spojená rizika pro Českou republiku. Jako prevence boje proti této hrozbě mají být prioritní opatření proti financování terorismu, ochrana obyvatelstva, kritické

⁴⁸ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 288

infrastruktury, respektive jiných cílů potenciálně zranitelných teroristickým útokem.⁴⁹ Česká republika ve své Strategii boje proti terorismu zpracované Ministerstvem vnitra České republiky popisuje opatření zaměřená na minimalizaci rizik a dopadů potenciálních teroristických útoků na území České republiky a proti zájmům České republiky v zahraničí. Samotná strategie upozorňuje také na to, že „... boj proti současnému terorismu je přitom třeba chápat v kontextu boje proti dalším bezpečnostním hrozbám. Pozornost bezpečnostní komunity České republiky je proto zároveň dlouhodobě zaměřena na všechny formy boje proti extremismu, organizovanému zločinu, včetně obchodu s drogami, zbraněmi a lidmi či boji proti korupci, ohrožení kritické infrastruktury státu a dalším hrozbám.“⁵⁰ Proti rizikům spojeným s terorismem je tedy možno přijímat opatření, která jsou zároveň opatřeními na zlepšení ochrany kritické infrastruktury, zabránění zneužití chemických, biologických, radioaktivních látek a jaderných materiálů. Stejně tak ve spojení teroristů s moderními informačními a komunikačními prostředky hrozí kyberterorismus. Podle Strategie boje proti terorismu je navíc velkou výzvou dneška téma ochrany tzv. měkkých cílů, kterými jsou obecně všechna místa s velkou koncentrací osob. Zlepšení ochrany těchto měkkých cílů současně může snížit riziko pro obyvatelstvo, ať už hrozící ze strany teroristů či kupříkladu zločinců. Jako cíle nelze podle autorů opomíjet ani jaderné elektrárny, letiště, objekty nezbytné pro chod státu a také zahraniční mise, na kterých se podílejí příslušníci Armády České republiky.⁵¹ Konkrétní opatření boje proti terorismu společně s partnery v NATO mohou mít formu sdílení zpravodajských informací, rozvoje odpovídajících schopností, rozšíření konzultací s partnery a aktivní účasti v aliančních operacích a misích.⁵² V rámci prevence by Česká republika měla usilovat o odhalování a postihování projevů extremismu, xenofobie, rasismu a jiných forem netolerance a diskriminace, neboť tyto mohou při případné radikalizaci vést až k terorismu.⁵³ Proto prevence pomáhá snižovat rizika spojená s hrozbou terorismu. Národní protiteroristická strategie upřesňuje opatření v několika bodech. Asi nejdůležitější je spolupráce mezi zpravodajskými a policejními složkami a to i v rámci mezinárodní spolupráce. O ochraně kritické, případně dopravní infrastruktury zde již

⁴⁹ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 46

⁵⁰ Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012 (2010), s. 5

⁵¹ Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012 (2010), s. 3

⁵² Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 47

⁵³ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 49

byla a bude řeč, dále je nutné například provádět bezpečnostní výzkum a vzdělávání spolu s informováním veřejnosti, či prověřování (cvičení) schopností čelit hrozbě terorismu; jedno z nejdůležitějších opatření bude již zmíněná prevence radikalizace ve společnosti a boj proti rekrutování do teroristických struktur.⁵⁴

Kromě preventivních opatření je třeba vůči terorismu zavést i likvidační opatření spočívající obvykle v eliminaci finančního, propagandistického, logistického a rekručního zázemí, dále opatření eliminační ve vztahu k teroristickým akcím při jejich přípravě a průběhu (například při osvobozování rukojmí), ale i opatření na zvládnání následků teroristických útoků (například akce záchranářů). Stejně tak může být důležité zajistit policejní a ozbrojené stabilizační operace zaměřené na zamezení subverzivních projevů terorismu na vlastním či dobytém území či vojenské operace proti režimům podporujícím terorismus, přičemž armáda se obvykle dostává do interakce s terorismem v posledních dvou případech.⁵⁵

Obecně lze preventivní a likvidační opatření rizik terorismu v zásadě shrnout do šesti okruhů:

- 1) diskurzivní, diplomatický a osvětový,
- 2) zpravodajský, resp. monitorovací,
- 3) policejní,
- 4) justičně-legislativní,
- 5) vojenský,
- 6) záchranářský,

přičemž výše uvedené okruhy se mohou prolínat a zasahovat i do dalších politických okruhů. Boj proti terorismu je pak většinou záležitostí států a mezinárodních organizací, ale v některých případech, například v prvním okruhu, se do něj zapojují i nestátní aktéři. Po 11. září 2001 probíhaly spory o tom, jaké prostředky proti terorismu je nejvhodnější uplatňovat. Spojené státy americké za prezidentování George Bushe ml. preferovaly především silné vojenské prostředky, zatímco jiní prosazovali komplexnější přístup k protiteroristické politice.⁵⁶ Je také důležité poznamenat, že nadále v oblasti protiteroristické politiky přetrvává napětí vyjádřené tezí „svoboda versus bezpečnost“,

⁵⁴ Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012 (2010), s. 21

⁵⁵ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 242

⁵⁶ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 132 - 134

kdy je ve společnosti diskutována otázka míry omezení lidských práv ve snaze zabránit terorismu.⁵⁷ I proto bylo jako jedno z možných rizik vyplývajících z hrozby terorismu zařazeno i riziko omezování lidských práv a demokracie. Efektivní opatření většinou nelze předem nastavit, prevencí může být pouze vysoká úroveň demokracie a občanské společnosti, aby tato otázka mohla být celospolečensky diskutována.

Rizika spojená s hrozbou šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů již byla částečně rozebírána. Tato rizika nemohou být úplně eliminována, ale pokud se jim nepředede, může se na ně zpětně reagovat. Zmírnit rizika použití zbraní hromadného ničení, zvláště pak zbraní jaderných, pravděpodobně není v moci České republiky, ale spíše v moci mezinárodních institucí a velmocí. Jan Ondřej tvrdí, že „...praktická opatření pro snížení rizika náhodné jaderné války by měly učinit USA a Ruská federace jako státy disponující většinou jaderných zbraní.“⁵⁸ NATO ve svém Strategickém konceptu ubezpečuje, že nejvyšší záruku bezpečnosti spojenců poskytují právě strategické jaderné síly Aliance, zejména Spojených států.⁵⁹ Rovněž velkou pravomoc co se týče jaderných zbraní má Mezinárodní agentura pro atomovou energii, neboť podle Ondřeje jediná možnost jak zabránit zneužití jaderné energie pro nemírové účely je zpřísnění kontroly.⁶⁰ Šíření zbraní hromadného ničení velmi souvisí s mezinárodním terorismem. Je tedy třeba učinit přísná opatření, které zabrání tyto zbraně jakkoli získat. Je tedy nutné pečlivě chránit zařízení, ve kterých jsou jakékoli nebezpečné materiály uschovávány. O jaderných zbraních již řeč byla, nicméně by mělo být prioritou každého státu zabránit teroristům ve získání zbraní biologických, chemických či radiologických. V případě použití těchto zbraní je třeba uskutečnit taková opatření, která co nejvíce zmírní následky tohoto použití a pokud možno následky přímo eliminuje.

V oblasti preventivních opatření se Česká republika musí spoléhat na účast v mezinárodních institucích – Evropské unii, OSN a dalších, které musí diplomatickými cestami, popř. i sankcemi zabránit v šíření těchto zbraní nebezpečným státům. Tyto organizace by také měly zajistit kontrolu exportu zbraní a nelegálního obchodu a

⁵⁷ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 134

⁵⁸ ONDŘEJ, Jan. *Hrozby mezinárodní bezpečnosti, zejména nebezpečí šíření jaderných zbraní*. Praha: SVŠES, 2005, s. 5

⁵⁹ Strategická koncepce obrany a bezpečnosti NATO (2010), čl. 18

⁶⁰ ONDŘEJ, Jan. *Hrozby mezinárodní bezpečnosti, zejména nebezpečí šíření jaderných zbraní*. Praha: SVŠES, 2005, s. 6

samozřejmě také na území svých členských států zvýšit bezpečnostní opatření u zařízení, ve kterých jsou tyto materiály uskladněny.⁶¹

V souvislosti s kybernetickými útoky je třeba si uvědomit, že samotné kybernetické útoky samy o sobě nejsou tradiční hrozbou, neboť při něm není bezprostředně ohroženo území státu ani životy občanů, nicméně je to vojenskou záležitostí především z hlediska strategického použití. „Jeho ideální použití je jako souběžného útoku společně s přímou likvidací či jako přípravu pro přímou bojovou operaci (např. umlčení komunikační soustavy protivníka). Přesto i v době míru je počítačový útok velmi nebezpečnou zbraní použitelnou k vydírání či likvidaci konkurence nebo oponenta neletální cestou (bez přímé konfrontace, nebojově). Uplatnění těchto metod a postupů je možné jak v rámci průmyslové či klasické špionáže, tak v konkurenčním boji či v rámci propagace teroristické ideologie nebo dokonce jako součást teroristické akce.“⁶²

Je tedy žádoucí koordinovat všechny iniciativy, ať už státních (civilních, policejních i vojenských), komerčních a akademických subjektů, protože pouze spojené úsilí povede k posílení kybernetické bezpečnosti a nebude docházet ke tříštění sil a mnohdy zbytečnému dublování činností a zvyšování nákladů. Ke zlepšení koordinace ochrany a implementace protiopatření při kybernetických bezpečnostních událostech bude v rámci NBÚ zřízeno Národní centrum kybernetické bezpečnosti, jehož součástí bude vládní pracoviště CERT (Computer Emergency Response Team). NCKB zajistí sdílení informací o slabínách a zranitelnostech prostředků ICT, formách kybernetických útoků, profilech a motivacích pachatelů, což umožní analyzovat bezpečnostní incidenty a připravovat doporučení k opatřením. NCKB také vybuduje systém včasného varování před kybernetickými útoky a bude poskytovat doporučení k ochraně před kybernetickými útoky. Pochopitelně také bude třeba zavést testování účinnosti procesů zvládnutí rizik a tyto schopnosti prověřovat cvičeními.⁶³

Další opatření v boji s kybernetickou kriminalitou, kromě legislativních opatření, může být i podpora budování systémů pružné odolnosti a dodržování bezpečnostních

⁶¹ Strategie EU proti proliferaci zbraní hromadného ničení (2003), s. 9 - 12

⁶² PECINA, Petr. Počítačový terorismus jako jedna z možných hrozeb na počátku 21. století. In KUBEŠA, Milan (ed.). Sborník seminárních vystoupení *Bezpečnostní a vojenská strategie*. Brno: ÚSOS UO, 2008, s. 191

⁶³ Strategie pro oblast kybernetické bezpečnosti České republiky na období 2012 – 2015 (2012), s. 4 - 6

standardů v informačních systémech veřejné správy, dále osvětu zaměřenou na tento problém nebo například spolupráci v boji proti těmto rizikům na úrovni Evropské unie a Severoatlantické aliance a posílení mezinárodní policejní a soudní spolupráce při dopadení pachatelů těchto útoků.⁶⁴

Riziko nestability, prohlubování konfliktů a vzniku nových, zvláště v euroatlantickém prostoru a jeho okolí, není možné podceňovat. Ačkoliv Bezpečnostní strategie mluví o tom, že vláda se v souladu se svými zahraničně-politickými prioritami zaměřuje zejména na země východní Evropy a západního Balkánu,⁶⁵ současná bezpečnostní situace ukazuje, že Evropa není izolovaná od ostatních částí světa, zvláště od Blízkého východu. Důkazem o uvědomění si faktu, že nestabilita v Afghánistánu, Pákistánu či jiných zemích v této oblasti může ovlivňovat bezpečnost ať už České republiky jako státu nebo jejích občanů například v souvislosti s mezinárodním terorismem, je přítomnost českého vojenského kontingentu v Afghánistánu. I když společná operace pod hlavičkou Severoatlantické aliance se uskutečnila podle článku 5 Severoatlantické smlouvy na obranu Spojených států, málokterý ze zúčastněných států pochyboval, že nestabilita v oblasti, popř. zhroutené státy (jak lze šířeji definovat i tehdejší režim Tálibánu) může zhoršit bezpečnost i v těchto dotčených státech. Argumenty o možnostech úspěchu či neúspěchu jdou v obecné rovině stranou.

Proto kromě preventivních opatření, která nastiňuje Bezpečnostní strategie (aktivní účast v misích SBOP EU a NATO, podpora rozšíření EU a NATO, podpora politiky sousedství EU, aktivity v oblasti rozvojové a transformační spolupráce a humanitární pomoci, podpora demokratizačních procesů a právního státu)⁶⁶ by měla Česká republika být schopna vytvořit likvidační opatření těchto rizik ať už v rámci EU, NATO nebo jiných mezinárodních organizací. V článku 62 Bezpečnostní strategie se píše: „Jedním z nástrojů řešení krizových situací je účast v misích a operacích mezinárodních vládních organizací. Za tímto účelem ČR zdokonaluje národní systém vysílání expertů do zahraničních misí na základě získaných zkušeností a úzké meziresortní spolupráce.“⁶⁷ Neměla by však zapomínat i na krajní možnost vyslání mise

⁶⁴ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 55 - 57

⁶⁵ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 58

⁶⁶ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 58 - 61

⁶⁷ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 62

vojenského charakteru přiměřeného rozsahu, buď v rámci mezinárodních organizací, nebo i v rámci mezivládních dohod.

Riziko nestabilního prostředí mohou vyvolat jak hrozby, které mohou ohrožit zájmy státu, ne však jeho přežití, tak i hrozby, jež by mohly „pouze“ destabilizovat základy regionální meze mezinárodní stability. Příkladem operací reagující na posledně zmíněné hrozby jsou mírové mise OSN, které mají ambici vyřešit příčiny ozbrojených konfliktů. Společným rysem těchto operací jsou jejich tři základní funkce – vojenské, politické a humanitární.⁶⁸ Česká republika by tedy měla přijmout taková opatření, aby byla schopna vyslat své odborníky ve všech těchto aspektech do operací pod záštitou nejen OSN, ale i NATO, EU, OBSE a jiných mezinárodních organizací.

Riziko související s negativními aspekty mezinárodní migrace může podle Bezpečnostní strategie ovlivnit bezpečnost ČR⁶⁹, nicméně preventivní i likvidační opatření tohoto rizika bude vždy především v kompetenci orgánů vnitřní bezpečnosti, přestože je bezpečnost dnes pojímána většinou jako komplexní. I tak břemeno prevence těchto rizik leží jinde – pro prevenci je klíčové řízení přistěhovalectví, integrace cizinců, spolupráce v rámci EU při potírání nelegální migrace a ochraně vnějších hranic EU prostřednictvím využívání informačních systémů a efektivní migrační politiky EU.⁷⁰ Preventivní opatření Evropské unie začínají kupříkladu u boje proti příčinám nelegální migrace, jehož primární prostředky mohou mít podobu dohod s třetími státy o problematice migrace kombinované s obchodními a rozvojovými programy, ale hlavně nemůže být podceňována důležitost shromažďování informací ve třetích státech a jejich výměna mezi členskými státy Evropské unie.⁷¹ Evropská unie také podporuje spolupráci v ochraně vnějších hranic Evropské unie, které dnes v zájmu ostatních členských států po zrušení vnitřních hranic střeží především hraniční stát. Proto vznikla společná evropská pohraniční stráž FRONTEX, nicméně v případě mořských hranic již zvýšená spolupráce existovala i před jejím vznikem.⁷²

⁶⁸ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 292

⁶⁹ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 63

⁷⁰ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 63 - 64

⁷¹ KICINGER, Anna. International migration as a non-traditional security threat and the EU responses to this phenomenon. *CEFMR Working paper*. 2004, no. 2, s. 4 - 5

⁷² KICINGER, Anna. International migration as a non-traditional security threat and the EU responses to this phenomenon. *CEFMR Working paper*. 2004, no. 2, s. 6

Negativním aspektem nelegální migrace v České republice zpravidla bývá nárůst trestné činnosti. Nelegální migranti se však stávají častěji oběťmi trestných činů, které na nich páchají organizované skupiny pocházející především z východní Evropy. Lidé v těchto zločinných organizacích většinou pobývají v České republice také nelegálně. Jelikož většina nelegálních migrantů na našem území nemá v úmyslu páchat trestnou činnost a tím zvyšovat bezpečnostní rizika, ale pouze je na nich trestná činnost páchána, jedním z možných opatření by mohlo být i udělení „jednorázového generálního pardonu“. Jiným řešením je posílení preventivní kontrolní činnosti policie. Represivní složky státu v čele s policií a justicí samozřejmě přijdou na řadu v případě páchání samotné trestné činnosti.⁷³

Negativní aspekty mezinárodní migrace jako hrozba může zapříčinit i riziko vzniku etnických nepokojů či přistěhovaleckých protestů. V České republice to prozatím není příliš významné riziko, nicméně například ve Francii je toto riziko poměrně vysoké, poněvadž takové nepokoje se tam již udály.⁷⁴ Riziko etnických nepokojů nemusí být v České republice příliš vysoké, ale i tak se může objevit v případě nespokojenosti romského etnika. Ačkoliv násilné nepokoje za sebou nechávají především značné hmotné škody, v některých případech v zahraničí po nich zůstaly i oběti na životech. Násilné nepokoje údajně vznikají spontánně jako výsledek dlouhodobého tlaku a napětí.⁷⁵ Z toho vyplývá, že nejlepším protiopatřením by měl být dialog mezi většinovou společností a etnikem, který může pociťovat křivdu nebo se může cítit vykořeněný, případně snaha o lepší integraci do většinové společnosti. Násilné nepokoje však nemusí mít příčinu pouze v etnických či migračních problémech, ale mohou vznikat i jako důsledek radikalizace společnosti a politického extremismu.

Mezinárodní migrace však může v evropském či i mezinárodním měřítku způsobit nestabilní bezpečnostní prostředí, na něž lze reagovat i prostřednictvím likvidačních opatření, která nejsou primárně spojena s orgány vnitřní bezpečnosti. Jelikož je Česká republika v schengenském prostoru, tak ochrana vnějších hranic nespadá do kompetence ozbrojených sil, stejně tak ani případné nepokoje uvnitř státu

⁷³ CEJP, Martin a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 57 - 58

⁷⁴ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 244

⁷⁵ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 252

související s přistěhovalectvím a integrací cizinců. V krajních případech, kdy by migrace ovlivňovala bezpečnost na vnějších hranicích EU, případně špatná bezpečnostní situace ve třetích státech by sama zapříčiňovala masovou migraci do zemí Evropské unie, potažmo přímo do České republiky, by však ozbrojené síly mohly přispět ke zklidnění situace ať už pomocí vyslání jednotek k posílení ochrany vnějších hranic EU, nebo vysláním mírových misí do třetích států za účelem zklidnění situace, ačkoliv taková opatření by mohla být kontraproduktivní. Opatření ozbrojených sil v takových případech však nemohou být pravděpodobně jiná než ta popsána v předchozích odstavcích.

Principiálně podobně jsou na tom i rizika spojená s hrozbou organizovaného zločinu a korupce. Ozbrojené síly v tomto případě mohou ve většině případů poskytovat pouze podporu dalším bezpečnostním orgánům státu. V krajních případech mohou v rámci mezinárodních misí zasahovat i proti organizovaným zločineckým skupinám, narkomafiím a paramilitárním organizacím, aby se zabránilo jejich šíření do členských států EU, potažmo do České republiky. Mezi obvyklá opatření související s těmito riziky však patří mezinárodní policejní a justiční spolupráce a zdokonalování právního prostředí.⁷⁶ Mezi legislativní a správní opatření, která zabraňují šíření rizik vyplývajících z organizovaného zločinu a korupce patří například zakládání specializovaných policejních útvarů, specializované odbory na vrchních státních zastupitelstvích, efektivní činnost zpravodajských služeb, zvláště pak kontrarozvědky – Bezpečnostní informační služby, zdokonalování trestního zákona a trestního řádu, stabilizace policie v optimálním početním stavu s dostatečnými prostředky. Jak již bylo zmíněno, organizovaný zločin úzce souvisí i s nelegální migrací. Migrační a azylová politika se tudíž musí zefektivnit a musí se zabránit jejímu zneužívání. V neposlední řadě je také důležitá vysoká informovanost veřejnosti o nebezpečnosti organizovaného zločinu a korupce, aby se zabránilo narušování politického, hospodářského i právního systému a zneužívání hromadných sdělovacích prostředků.⁷⁷

⁷⁶ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 65

⁷⁷ CEJP, Martin a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 100 - 102

Aby se zabránilo rizikům souvisejícím s funkčností kritické infrastruktury (KI) a strategických podniků – zejména v odvětví energetiky a informačních a komunikačních technologií – je třeba zvyšovat ochranu a odolnost prvků KI, spolupracovat s majiteli a provozovateli prvků KI a zachovat kontrolu nad KI a strategickými podniky patřící státu a zachovat vliv a kontrolu ve strategických společnostech působících v oblasti KI.⁷⁸

Podle Národního programu ochrany kritické infrastruktury je třeba zejména určit kritéria pro určování prvků kritické infrastruktury, zajistit legislativní úpravy (zvláště pak implementace Směrnice o evropské kritické infrastruktuře do právního řádu ČR), určit klíčové nositele úkolů, přičemž primární koordinační roli pro oblast kritické infrastruktury má Ministerstvo vnitra, dále vypracovat programy pro ochranu KI, finančně zabezpečit ochranu KI a podpořit vědu a vzdělávání v oblasti KI.⁷⁹

Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie je hrozbou, která by mohla způsobit související více či méně pravděpodobná bezpečnostní rizika týkající se především vnitřní a ekonomické bezpečnosti, ale výpadek strategických surovin by v krajním případě mohl způsobit i nestabilitu v oblasti, popř. omezení funkčnosti ozbrojených sil při řešení lokálních konfliktů. Preventivní opatření, která by měla Česká republika zavádět, obnáší diverzifikaci dodávek strategických surovin, předpoklady pro stabilní dodávky elektrické energie a tvorbu strategických rezerv státu, zajištění potravinové bezpečnosti a přístupu ke zdrojům pitné vody.⁸⁰ Stát by měl rovněž vybudovat efektivní varovné systémy, které by zabránily panice a chaosu mezi obyvatelstvem ať už kvůli nefunkční infrastruktuře, tak i kvůli nedostatku surovin.

Rizika související s přírodními katastrofami, pohromami antropogenního původu a jinými mimořádnými událostmi se mohou vyskytovat poměrně často. Proto Česká republika přijímá především preventivní opatření spočívající ve vzdělávání pracovníků veřejné správy a bezpečnosti, výcviku složek Integrovaného záchranného systému a příslušníků bezpečnostních sborů. Zároveň podporuje i vzdělávání občanů v bezpečnostní problematice, rozvíjí meziresortní spolupráci a spolupráci složek IZS

⁷⁸ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 69

⁷⁹ Národní program ochrany kritické infrastruktury (2009), s. 4 - 7

⁸⁰ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 70

s občanskými sdruženími.⁸¹ Likvidační opatření zajišťují především již zmíněné složky integrovaného záchranného systému a další relevantní složky, například právě Armáda České republiky či sbory dobrovolných hasičů.⁸²

Ačkoliv, jak dlouhodobě upozorňují analytici i strategické bezpečnostní dokumenty, riziko související s agresivní zahraniční politikou cizího státu, která by mohla vyústit v konvenční válku, není v horizontu následujících let vysoké, nelze ho úplně opominout.⁸³ Prevencí před tímto typem útoku je účast v mezinárodních organizacích – Evropské unii, Severoatlantické alianci a dobré vztahy se sousedními zeměmi.⁸⁴ Kdyby však k takovému masivnímu útoku došlo, bylo by v dnešních podmínkách pochopitelné, že likvidační opatření rizika ohrožení území by neležela na bedrech českého státu, ale především by se Česká republika musela spolehnout na uplatnění článku 5 Severoatlantické smlouvy, neboť NATO by měla mít požadované schopnosti na odvrácení útoku. Ve strategickém konceptu NATO se mimo jiné píše, že aliance bude „...rozvíjet a udržovat silné, mobilní a rozmístitelné konvenční síly k plnění jak úkolů podle článku 5 Washingtonské smlouvy, tak expedičních operací Aliance, a to i s využitím Sil rychlé reakce NATO.“⁸⁵ I tak by však měla Česká republika udržovat základní konvenční schopnosti v oblasti pozemních i vzdušných sil, neboť je nezpochybnitelné, že obrana vlastního území a obyvatelstva je její prioritou. Jan Eichler říká, že „...Armáda České republiky by měla mít takovou strukturu, výzbroj a bojovou přípravu, aby byla schopna, ať už samostatně nebo v součinnosti se svými spojenci, plnit nejen úkoly v zahraničí, ale v případě potřeby také úkoly spojené s obranou území ČR. I když pravděpodobnost tak nepříznivého zvratu je dnes velice nízká, nelze vážnost jeho případných dopadů zanedbávat.“⁸⁶

Dosud byla uvedena zejména preventivní a likvidační opatření proti rizikům vztahující se k určitým hrozbám, která byla většinou konkrétní a nemohla být popisována obecně. Nyní budou popsány opatření proti rizikům, které mohou vyplývat

⁸¹ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 79 - 80

⁸² Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 75

⁸³ Např. Strategická koncepce obrany a bezpečnosti NATO (2010), čl. 7 – 8, Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 17

⁸⁴ Bezpečnostní strategie ČR (2011), čl. 17

⁸⁵ Strategická koncepce obrany a bezpečnosti NATO (2010), čl. 19

⁸⁶ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 292

z mnoha ohrožení českého státu a jsou vztažené spíše k ochraně bezpečnostních aktiv. Mohou to být rizika pro státní integritu či obyvatelstvo, ale kde hrozbou může být terorismus, konvenční útok či přírodní katastrofy.

V souvislosti s likvidačními opatřeními je také nutné zmínit, že Česká republika má podle zákona čtyři krizové stavy – stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav – na jejichž základě jsou vytvářena opatření k zajištění bezpečnosti. Tato opatření mohou být opět legislativní, správní či vojenská a mohou být v gesci různých ministerstev. Opatření v závislosti na vyhlášení krizového stavu provádějí dotčená ministerstva, bezpečnostní složky či správní úřady.⁸⁷

Hrozby jako terorismus, negativní aspekty nelegální migrace či organizovaný zločin mohou různými způsoby zvyšovat i riziko omezování lidských práv, demokracie a právního státu. Již bylo částečně zmíněno, že proti těmto rizikům se lze bránit například dobrou politickou kulturou, celospolečenským dialogem či tolerancí.

Mnoha ohroženími vzniká riziko poškození ekonomiky, ekonomických ztrát či hospodářské kriminality. Preventivní opatření spočívají především v silné a zdravé ekonomice a dostatečných rezervách. Preventivní opatření proti zasažení určitou hrozbou byla vyjmenována výše. V případě zasažení určitou hrozbou je ekonomická, energetická a surovinová bezpečnost České republiky včetně vytvoření strategických rezerv zajišťována především systémem Hospodářských opatření pro krizové stavy (HOPKS), což je dle zákona č. 241/2000 Sb. soubor organizačních, materiálních nebo finančních opatření, přijímaných orgány veřejné správy v souvislosti se zabezpečením nezbytných a mobilizačních dodávek výrobků, prací a služeb, bez nichž nelze zajistit překonání krizových stavů.⁸⁸

„Obecným cílem systému Hospodářských opatření pro krizové stavy je získání přehledu o zdrojích a jejich dodavatelích a v případě nutnosti (za krizové situace) jejich operativního a rychlého zajištění v podobě nezbytné dodávky výrobků, prací nebo služeb. Hospodářská opatření pro krizové stavy jsou tedy přijímána po vyhlášení krizových stavů a jsou učena: 1) k uspokojení základních potřeb fyzických osob na

⁸⁷ Krizové stavy, web HZS ČR, <http://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>

⁸⁸ Systém hospodářských opatření pro krizové stavy, web SSHR, http://www.sshr.cz/cinnosti/stranky/opatreni_krizove_stavy.aspx

území ČR umožňující přežití krizových stavů bez těžké újmy na zdraví, 2) pro podporu činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, hasičských záchranných sborů a havarijních služeb, 3) pro podporu výkonu státní správy.⁸⁹ Systém hospodářských opatření pro krizové stavy tvoří pět základních prvků: a) systém nouzového hospodářství, který je určen k zajištění nezbytných dodávek pro pokrytí základních potřeb obyvatelstva, k podpoře činnosti hasičských záchranných sborů a k podpoře výkonu státní správy; b) systém hospodářské mobilizace, který je určen k zajištění zdrojů pro ozbrojené síly a ozbrojené bezpečnostní sbory; c) systém státních hmotných rezerv (mezi něž patří hmotné rezervy, pohotovostní zásoby, zásoby pro humanitární pomoc a mobilizační rezervy), jež vytváří materiální zdroje nezbytné pro řešení krizových situací, přičemž hmotné rezervy tvoří strategické rezervy státu v oblasti nouzových zásob ropy a ropných produktů a zásob pro zajištění surovinové a potravinové bezpečnosti České republiky; d) výstavba nezbytné infrastruktury; e) systém regulačních opatření. Tento systém HOPKS je vhodný pro řešení všech typů krizových situací, ale je možné využít ho i pro řešení mimořádných událostí velkého rozsahu.⁹⁰

Mnohá ohrožení mohou být komplexní (například spojení terorismu s použitím ZHN atp.) a rizika z nich vyplývající mohou způsobit jiná rizika – například v mnoha případech nestabilitu či prohlubování konfliktů. Proti těmto rizikům, která souvisí zvláště s deklarovanými mezinárodními zájmy České republiky, se lze bránit především efektivní spoluprací na úrovni mezinárodních bezpečnostních organizací prostřednictvím dodržování úmluv, společnými cvičeními, jednotným postoji a odhodláním rázně jednat v odůvodněných případech. Pro případy vojenských operací musí mít členské státy pochopitelně požadované dohodnuté schopnosti. Takto je možné předejít i rizikům omezení spolupráce s NATO a EU. Mezinárodní spoluprací v Severoatlantické alianci a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě se rovněž předchází riziku proliferační konvenčních zbraní.

⁸⁹ Hospodářská opatření pro krizové stavy, web HZS ČR, <http://www.hzscr.cz/clanek/menu-krizove-rizeni-a-cnp-hospodarska-opatreni-pro-krizove-stavy-hospodarska-opatreni-pro-krizove-stavy.aspx>

⁹⁰ Systém hospodářských opatření pro krizové stavy, web SSHR, http://www.sshr.cz/cinnosti/stranky/opatreni_krizove_stavy.aspx

4. Požadované bezpečnostní schopnosti ozbrojených sil ČR

Na základě popsaných preventivních i likvidačních opatření jednotlivých rizik českému státu budou nyní formulovány optimální bezpečnostní schopnosti (zvláště pak související s ozbrojenými silami České republiky), které je třeba mít, aby zmíněná opatření mohla být funkční. Schopnosti, jejichž nositelem by měly být ozbrojené síly České republiky budou rozebrány poněkud podrobněji, naopak schopnosti, jejichž nositelem ozbrojené síly pravděpodobně nebudou, budou popsány spíše obecně.

Bezpečnostní schopnosti, které je třeba mít k tomu, aby byla funkční opatření proti rizikům pramenícím z terorismu, mohou být různá. V případě terorismu můžeme vycházet zejména z extrateritoriálního a intrateritoriálního přístupu. Ozbrojených sil se týká především extrateritoriální přístup, v jehož rámci budou muset vybudovat schopnosti zasahovat na území jiných států, i když musí mít schopnosti případně zasahovat proti subverzivní činnosti i na vlastním území. V případě vojenských operací proti režimům podporujícím terorismus je třeba rozlišovat, zda se jedná o masové operace směřující k porážce režimu (například operace Enduring Freedom ve fázi boje proti režimu Talibanu v Afghánistánu) nebo o omezené údery (například v případě raketových úderů USA proti zařízením v Súdánu v roce 1998). U vojenských operací je dále možné rozlišovat, jestli jsou preemptivní (mají zabránit chystaným teroristickým útokům) nebo tzv. trestné (mají sloužit jako odplata za podporu terorismu).⁹¹ V konkrétním případě ozbrojených sil České republiky je zřejmé, že nemají a nemohou mít takové schopnosti, aby samy prováděly ať už masové vojenské operace ani omezené údery na cizím území. Pro tyto případy je však Česká republika členem mezinárodních organizací, v jejichž rámci by však měla být schopna vyslat určité jednotky. V případě takového úderu (ale i v případě obrany svého území či jiných typů operací) Česká republika určité schopnosti poskytne sama a jiné získá od ostatních členských států.

Boj proti ozbrojené subverzivní činnosti (neboli counterinsurgency), jehož nejzářnějším příkladem je terorismus, není tradičním konfliktem. Podle různých

⁹¹ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 242

konceptí lze proti terorismu či guerille bojovat prostřednictvím nasazení masivní brutální síly proti subverzivním silám i obyvatelstvu, či skrze získání přízně místního obyvatelstva. Autoři Vojenské strategie rovněž uvádí strategii Johna M. Collinse proti guerille, která může být trojího druhu a spočívá buď v systematickém pronásledování a likvidaci guerillových jednotek, nebo dobytí a udržení klíčových center (včetně získání přízně obyvatel) a rozšiřování zóny vlivu, či kombinaci obou předchozích.⁹²

Boj proti terorismu může mít podle různých názorů mnoho podob. Zatímco Evropa dává přednost komplexnímu řešení s důrazem na prevenci a opatření spočívající v ochraně obyvatel, pronásledování a případné reakce na útoky⁹³, tedy prostředky zejména vnitřní bezpečnosti, Spojené státy v čele s Georgem Bushem se zaměřily spíše na vojenské vyřešení problému v rámci války proti teroru. Po nástupu Baracka Obamy do úřadu se sice pokračovalo v těchto válkách, důraz se ale kladl na zachování silné přítomnosti NATO v Afghánistánu, než se zde stabilizuje bezpečnostní situace.⁹⁴ Vojenské operace v těchto dvou státech, které se zaměřily na boj proti ozbrojené subverzivní činnosti v rámci války proti teroru potvrdily, že například vzdušná moc sama o sobě není schopna úplně porazit nepřítele, i když existence technologicky vyspělého letectva představuje zásadní výhodu pro pozemní operace.⁹⁵ Na začátku 21. století začala být za nejdůležitější parametr pozemních jednotek považována strategická mobilita, která implikovala přípustnost nejtěžšího kusu techniky převáženého kdekoli po světě na 20 tun. Podle dnes prosazovaného řešení by měla středně těžká bojová vozidla zajistit schopnost zničit díky vyspělým technologiím nepřátelské těžší zbraně předtím, než budou moci zaútočit. Podle jiných názorů však toto obětování palebné síly i ochrany ve prospěch mobility není nutné, neboť vojenský zásah bude vyžadovat politickou podporu, čímž se získá čas na přesun po moři anebo v případě nutnosti rychlého nasazení pro začátek postačí prvosledové jednotky, zatímco páteřní síly budou mít čas ke konvenčnímu přesunu.⁹⁶

⁹² GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 241

⁹³ Strategie EU proti terorismu (2005)

⁹⁴ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 134

⁹⁵ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 205

⁹⁶ GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 208

I když vojenský boj proti terorismu je podle některých názorů těžko úspěšnou strategií pro boj s terorismem⁹⁷, je dobré mít v takovém případě určité schopnosti. Z důvodu netradičně vedeného boje a potřebě kombinace různých bezpečnostních schopností při boji proti subverzivní činnosti na území jiných států je možné, aby se Česká republika v případě takového konfliktu zapojila určitou specializovanou schopností. Jelikož česká armáda dnes nemá potřebné schopnosti extenzivního boje (navíc na cizím území), nemá možnost přesunu po moři a zároveň již má zkušenosti s účastí v mezinárodních operacích (jak proti terorismu, tak i mise vyslané za jiným účelem), je žádoucí, aby se do takovýchto operací zapojila bojovými jednotkami, které jsou vysoce mobilní s dostatečnou palebnou silou, jejichž technika by se dala transportními letouny snadno přepravovat do různých míst světa. Z toho důvodu by se měly české ozbrojené síly spolehnout zejména na lehké mechanizované a motorizované, případně výsadkové jednotky. V případě preemptivního úderu (v českých podmínkách velmi nepravděpodobného) se využijí spíše vzdušné síly. Bílá kniha o obraně připomíná, že bojové části pozemních sil se cvičí zejména za účelem nasazení v mezinárodních misích v rámci EU, NATO či ad hoc koalic. Proto by k tomu měl být přizpůsoben i výcvik s cílem dosažení co největší interoperability.⁹⁸ Vhodnou specializací českých ozbrojených sil pro takové typy operací jsou speciální síly, které provádějí nenápadné, krycí či utajené operace a získávají informace pro podporu taktického i strategického rozhodování. Mají dosahovat přesně vymezených účinků, a to jak přímým, tak i nepřímým působením a mohou operovat na souši i ve vodě a být schopni vzdušných výsadků.⁹⁹ Tyto speciální síly by mohly zastávat významný úkol bezprostřední eliminace a likvidace teroristických jednotek a jejich základen a zároveň přinášet zpravodajské informace či mohou pomoci při zachraňování rukojmí. Protože efektivita vojenského úderu na cizí území s cílem zničit či utlumit terorismus může být přinejmenším sporná, jedním z možných způsobů, jak bojovat proti teroristickým skupinám je infiltrace dovnitř těchto skupin a cílená likvidace jejich vůdců.¹⁰⁰ Kromě speciálních sil je možné využít i schopností hloubkového průzkumu včetně vyhledávání

⁹⁷ DALY, Sara A. Fight Terrorism With Intelligence, Not Might. RAND, <http://www.rand.org/commentary/2003/12/26/CSM.html>

⁹⁸ Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011, čl. 7.6.2, s. 100

⁹⁹ Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011, čl. 7.6.5, s. 100

¹⁰⁰ CEJP, Martin a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 195

a ničení diverzních jednotek a teroristů. Česká republika již zkušenosti s vysláním speciálních sil má, neboť vyslala 601. skupinu speciálních sil z Prostějova nejen do Afghánistánu do bojové operace Trvalá svoboda, ale i v rámci operace Pouštní bouře či do misí na území bývalé Jugoslávie.¹⁰¹ Proto by mohla usilovat o rozvoj a rozšíření těchto schopností, aby mohla konkurovat těm nejlepším speciálním jednotkám ve světě. Ne nelogicky je tato 601. skupina speciálních sil přímo podřízena Vojenskému zpravodajství. Vojenské zpravodajské služby totiž mohou monitorovat teroristické sítě, přičemž zpravodajské informace zpravidla dostávají právě od speciálních jednotek. Využití by v případě operací proti terorismu mělo i vojskové zpravodajství a průzkum s využitím geografické, hydrometeorologické i jiné informační podpory. Obranou proti takovému asymetrickým protivníkům by mohlo být kromě zintenzivnění spolupráce armády a tajných služeb i větší důraz na psychologický boj.¹⁰²

Policejní a ozbrojené stabilizační operace zaměřené na zamezení subverzivních projevů terorismu na vlastním či dobytém území vyžadují jak schopnosti ozbrojených sil, tak schopnosti například policie. Ozbrojené síly by měly mít zejména schopnost udržet dobyté území (opět ale pouze v součinnosti s ozbrojenými silami jiných států) a zároveň území stabilizovat, a to například výcvikem místních bezpečnostních složek. Vhodná je k tomuto úkolu Vojenská policie, která mimo jiné rozvíjí schopnosti k plnění vojensko-politických úkolů v operacích mimo území České republiky se zaměřením na provádění výcviku, mentoringu a monitoringu místních policejních složek.¹⁰³

Bezpečnostní schopnosti v rámci intrateritoriálního přístupu spočívají zejména ve zpravodajské činnosti, kterou by měla vykonávat kontrarozvědka, což je v českém případě Bezpečnostní informační služba. Ta by měla spolupracovat při prevenci a potírání extremismu a terorismu s Policií ČR. Policie by se rovněž měla postarat o zajištění ochrany vysokých představitelů státu. Zároveň by pochopitelně měla disponovat schopnostmi souvisejícími s pronásledováním a dopadením pachatelů. Netřeba dodávat, že koordinace a spolupráce zpravodajských a policejních složek by měla probíhat i na mezinárodní úrovni. Při zvládání následků teroristických útoků se také uplatní schopnosti jednotlivých složek Integrovaného záchranného systému,

¹⁰¹ Zahraniční mise, web 601. skss, <http://www.601skss.cz/mise.html>

¹⁰² GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008, s. 230

¹⁰³ Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011, čl. 7.11.3, s. 108 - 109

například schopnosti Hasičského záchranného sboru České republiky při zvládnání požárů (případně likvidace nebezpečných chemikálií), schopnosti zdravotníků při záchraně lidských životů či pomoc policie občanům v tísňových situacích.

Strategie boje proti terorismu, jak již bylo zmíněno, považuje za velkou výzvu dneška ochranu měkkých cílů před teroristickými útoky. Proto by měla Česká republika věnovat zvýšenou pozornost prevenci teroristických útoků na místech s vysokou koncentrací obyvatelstva (nákupní centra, místa sportovních utkání, významné dopravní uzly. Dalšími zranitelnými místy mohou být prvky kritické infrastruktury (zdroje pitné vody, elektrárny, památné a nábožensky významné objekty).¹⁰⁴ V případě ochrany dopravní infrastruktury patří mezi priority ochrana civilního letectví a bezpečnost pozemní přepravy vysoce rizikových nebezpečných věcí.¹⁰⁵ Nelze zapomínat ani na ochranu objektů nezbytných pro chod státu a také zahraničních misí, na kterých se podílejí nejen příslušníci Armády České republiky, ale třeba i civilní složky, jako v případě provinčního rekonstrukčního týmu. Schopnosti ochránit ať už tzv. měkké cíle, či kritickou infrastrukturu musí mít jak ozbrojené síly, tak policie či další složky. Zvláště vhodná je k tomuto úkolu v rámci ozbrojených sil opět vojenská policie, jenž plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž hospodaří organizace v působnosti Ministerstva obrany.¹⁰⁶ Měla by tedy mít dostatečné schopnosti a prostředky, aby zajistila ochranu zahraničních misí, vojenské objekty včetně letišť či přepravu nebezpečných materiálů. Přestože ochranu objektů nezbytných pro chod státu, civilních letišť, elektráren, jiných prvků kritické infrastruktury (například i objekty s uloženými hmotnými rezervami) a dopravní infrastruktury a tzv. měkkých cílů má na starosti především Policie ČR nebo soukromé bezpečnostní agentury (nebo například v případě civilních letišť i ozbrojená složka provozovatele), je záhodno v případě kritických situací zajistit pomoc od Vojenské policie, průzkumných jednotek, potažmo celé Armády České republiky. Lze rovněž uvažovat o tom, zda by nebylo efektivní využít schopnosti ozbrojených sil i ve větší míře u těchto objektů, či alespoň posílit spolupráci armády a policie při jejich ochraně.

¹⁰⁴ Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012 (2010), s. 15

¹⁰⁵ Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012 (2010), s. 16

¹⁰⁶ Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011, čl. 7.11.1, s. 108

Bezpečnostními schopnostmi, které je třeba mít pro ochranu před zbraněmi hromadného ničení a jejich nosičů, by měly mít zejména ozbrojené síly. Dnešní přístup k bezpečnosti by měl být komplexní například z toho důvodu, že riziko použití zbraní hromadného ničení se může vztahovat jak k teroristickým strukturám, které by se je mohly pokusit získat, tak k nevyzpytatelným státům, které by tyto zbraně mohly použít jak proti cizím státům, tak proti vlastnímu obyvatelstvu. Jelikož je v českých strategických dokumentech tato hrozba na druhém místě hned za terorismem, měly by jistě české ozbrojené síly mít schopnosti se s riziky použití těchto zbraní umět vypořádat. V předchozích částech uvedená preventivní opatření leží zejména na bedrech mezinárodních organizací. Preventivní opatření českého státu spočívá zejména v tom, aby teroristé nezískali přístup k jakýmkoliv nebezpečným materiálům. Proto se musí zajistit ochrana jaderných elektráren, výzkumných jaderných, biologických či chemických laboratoří, aby teroristé nemohli uskutečnit útok s využitím chemických látek či například sestavili tzv. špinavou bombu. Stejně tak je ovšem důležité zabránit teroristům ve vlastním vývoji ZHN a ochránit prvky průmyslové, dopravní a sociální infrastruktury, ze kterých by kvůli záměrným úderům konvenčními zbraněmi teroristy mohlo dojít k sekundárnímu uvolnění toxických látek, biologických agens a radionuklidů.¹⁰⁷ Zdá se, že snaha vzdorovat hrozbě toho, že by se ke ZHN dostali teroristé, bude zřejmě hlavním úkolem mezinárodního společenství ve 21. století.¹⁰⁸

Přestože je použití těchto materiálů pravděpodobnější v cizích státech než na českém území, je třeba i tak rozvíjet schopnosti ochrany před těmito zbraněmi, neboť cílem mohou být jak občané České republiky, tak čeští vojáci na zahraničních misích. České ozbrojené síly by tedy měly mít dostatečně rozvinuté schopnosti ochrany proti chemickým, biologickým, radiologickým a jaderným zbraním a proti účinkům nebezpečných látek. I když riziko použití jaderných zbraní proti obyvatelstvu není v současnosti tak vysoké jako dříve, nemělo by se zapomínat na prostředky civilní ochrany včetně krytů a systému varování. Radiologická ochrana je třeba kvůli riziku jaderné havárie, které sice u nás není příliš vysoké díky vysokému zabezpečení jaderných elektráren a častým cvičením, nicméně nelze nikdy vyloučit, jak je tomu

¹⁰⁷ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 221

¹⁰⁸ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 113

vidno v případě japonské Fukushima. Schopnosti ochrany před chemickými zbraněmi mohou být využity například v případě zasažení českých vojáků či spojeneckých jednotek. Není těžké si totiž představit, že by mohly být použity například při případné intervenci do Sýrie, kde takováto situace údajně již nastala.¹⁰⁹ Pro obyvatelstvo můžou být v současnosti nejrizikovější biologické a jiné nebezpečné látky včetně epidemiologických onemocnění. Proto je jisté v zájmu České republiky udržovat schopnosti ochrany před těmito látkami, mít k dispozici personál se schopností léčit obyvatelstvo a likvidovat účinky nebezpečných látek a vlastnit zařízení, kde je možné zvládat následky biologických útoků, potažmo nakažlivých onemocnění, která jsou vážným rizikem dneška.¹¹⁰ Jistou schopnost ochrany proti chemickým, biologickým, radiologickým a jaderným zbraním má česká armáda již nyní, tudíž její rozvoj je jistě více než žádoucí. V souvislosti s profesionalizací české armády je jistě vhodné, jak již bylo naznačeno, specializovat se na určité konkrétní bezpečnostní schopnosti, zvláště když zbraně hromadného ničení a jejich nosičů v souvislosti s riziky jejich šíření jsou jednou z největších hrozeb dneška.

Samostatnou kapitolou je ohrožení území ČR nosiči zbraní hromadného ničení, kterými mohou být kupříkladu ruční palné zbraně, malá přenosná zařízení, dělostřelecká munice, letecké bomby, „sebevražedná vozidla“, letadla převážející ZHN, v případě biologických zbraní i zvířata a lidé, ale zvláště dvě speciální kategorie zbraní, které se mnohdy dávají do přímé souvislosti se zbraněmi hromadného ničení jako jejich typické nosiče – balistické rakety a střely s plochou dráhou letu.¹¹¹

Riziko šíření nosičů ZHN či jejich použití pochází zejména od cizích států. V případě agresivní politiky cizího státu by se tato mohla projevit útokem na české území právě prostřednictvím balistických raket či střel s plochou dráhou letu, ať už s hlavicemi obsahujícími ZHN anebo bez nich. Za reálnou hrozbu pro bezpečnost je dnes považováno vlastnictví ZHN, potažmo jejich nosičů, Severní Koreou, Íránem, Sýrií, Čínou a Pákistánem, neboť u nich existuje podezření, že tyto zbraně vyvíjejí,

¹⁰⁹ Sýrie použila chemické zbraně, zřejmě sarin, připustil Washington, http://zpravy.idnes.cz/syrska-vlada-nejspis-pouziva-chemicke-zbrane-pripustil-washington-1px-/zahranicni.aspx?c=A130425_181819_zahranicni_btw

¹¹⁰ Nová ptačí chřipka je jednou z nejsmrtelnějších svého druhu, http://zpravy.idnes.cz/who-o-nove-ptaci-chripce-0sh-/zahranicni.aspx?c=A130424_101147_zahranicni_ert

¹¹¹ SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 108

vyrábějí nebo skladují.¹¹² V současné době zde může být největší riziko tohoto útoku na území evropského kontinentu například od Íránské islámské republiky. Vzhledem k nejisté situaci v Sýrii si však Evropa nemůže být dnes ničím jista, ani tím, že se ke zbraním hromadného ničení nedostanou islámští teroristé. Je-li tedy třeba specializace českých ozbrojených sil, které by byly pro současné bezpečnostní prostředí nejefektivnější, je možné zaměřit se na schopnosti protivzdušné obrany, rozvoj radiolokačních systémů a vzdušných sil, které pravděpodobně nejefektivněji zajistí ochranu území ČR a zároveň dostatečné odstrašení.

Kybernetické útoky jsou hrozbou hned za zbraněmi hromadného ničení. Rizika jejich uskutečnění mohou být různé intenzity v závislosti na tom, odkud pocházejí a na jaké zájmy míří. Kybernetické útoky mohou být úzce spjaty s terorismem a v tomto případě hovoříme o kyberterrorismu. Zároveň mohou útoky pocházet od cizího státu, aby vyřadily komunikační systémy nebo se dostaly k citlivým informacím. Je tedy nutno udržovat takové bezpečnostní schopnosti, které by zabránily zneužití citlivých vojensko-politických informací a ochromení buď komunikačních systémů státu, kritické infrastruktury nebo státních úřadů. Tyto schopnosti by měly mít jak české úřady, tak i česká armáda. Vojenské zpravodajství by tedy jistě mělo mít schopnosti bránit své informace před vyzrazením. Ozbrojené síly jako celek by navíc měly být schopné úspěšně se bránit ochromení důležitých systémů a zároveň být případně schopni provádět elektronický boj směrem k nepříteli ať už prostřednictvím elektronického boje včetně boje na principu elektromagnetického útoku, nebo informačních operací.

Kybernetický boj může mít tři úrovně: kybernetické útoky jako doplněk vojenských operací (cílem je dosáhnout informační převahy nebo informační nadvlády v prostoru bojiště; boj se zaměřuje téměř výhradně na vojenské kybernetické cíle), omezená kybernetická válka (informační infrastruktura je médiem, cílem i zbraní použitou k útoku; pro cíl útoku představuje infrastruktura prostředek, jehož pomocí je omezována efektivita nepřítelů) a neomezená kybernetická válka (zaměřuje se především na důležitou celostátní infrastrukturu cílové země: energii, dopravu, finance, vodu, komunikace, pohotovostní služby a informační infrastrukturu samu). Prevence a odstrašení je obtížné, ale například obranná opatření lze rozvíjet s určitou nadějí na

¹¹² SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010, s. 112

úspěch. Spočívají v tom, že se identifikují prostředky útoku a zablokují se tím, že se zacelí zranitelná místa a odizolují se síťová spojení, posílí robustnost informačních sítí, zlepší se fyzická bezpečnost a výcvik personálu a vytvoří se firewally a systémy detekce neoprávněného vniknutí a kapacita pro zmírňování škod a návrat do původního stavu.¹¹³ Tomu je tedy nutné přizpůsobit i vojenské schopnosti. Věnovat se této oblasti by měly ozbrojené síly už proto, že by se také měly zapojit do výstavby CERT a ačkoliv existuje v resortu obrany profesionální tým zaměřený přímo na kybernetickou bezpečnost, Česká republika jako celek v tomto boji zaostává.¹¹⁴

Hrozby nestability a regionálních konfliktů v euroatlantickém prostoru a jeho okolí jsme mohli v minulosti spatřovat nejenom v případě Kosova, Iráku nebo Afghánistánu, ale i v případě vnitrostátních konfliktů, které dnes propukají především v rozvojových zemích, zvláště pak na africkém kontinentu. Kvůli vážnosti a naléhavosti těchto hrozeb členské státy NATO připravují své ozbrojené síly k účasti na operacích mezinárodního společenství, jakými byly např. Spojenecká síla, Trvalá svoboda, Irácká svoboda, nebo mírové operace OSN. Je totiž důležité si uvědomit, že podcenění naléhavosti těchto hrozeb by mohlo způsobit narůstání závažnosti těchto hrozeb do té míry, že by mohly být i hrozbami pro přežití státu.¹¹⁵ Tyto hrozby by totiž mohly být rizikové nejenom pro mezinárodní zájmy České republiky, tedy pro stabilní mezinárodní prostředí, ale mohlo by vzniknout i riziko pro svrchovanou existenci českého státu nebo obyvatelstvo.

Stabilního bezpečnostního prostředí, které je jedním z mezinárodních zájmů České republiky, může být v případě využití bezpečnostních schopností ozbrojených sil dosaženo účastí České republiky v zahraničních misích, hlavně peace-keepingových a peace-buildingových. Zatímco se Česká republika se v 90. letech kromě účasti na operacích v Perském zálivu podílela hlavně na mírových misích na Balkáně pod hlavičkou OSN, popř. NATO, v novém tisíciletí se více zapojila i do operací na Blízkém a Středním východě, především v Iráku a Afghánistánu. Vojenští pozorovatelé

¹¹³ SHIMEALL, Timothy, WILLIAMS, Phil, DUNLEVY, Gasey . Countering cyber war. NATO Review. Winter 2001/2002, s. 17

¹¹⁴ NOVÁK, Svatoslav. V boji proti kyberterorismu Česko zaostává, <http://ekonom.ihned.cz/c1-52701680-v-boji-proti-kyberterorismu-cesko-zaostava>

¹¹⁵ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 291 - 292

však byli nasazeni v afrických státech a Česko se zapojilo i do misí Evropské unie.¹¹⁶ V současné době se vojáci Armády České republiky účastní misí v Afghánistánu, Kosovu, Somálsku, na Sinaji, v Bosně a Hercegovině a nejnověji na misi v Mali a vojenští pozorovatelé kromě Afghánistánu a Kosovu ještě v Demokratické republice Kongo.¹¹⁷ V misích v Afghánistánu jsou zastoupeny zejména jednotky chemické a biologické ochrany, polní chirurgický tým, lehké motorizované jednotky, brigáda rychlého nasazení, Vojenská policie, méně již mechanizované a výsadkové, ženijní prapory, prapor elektronického boje a dělostřelectvo. V ostatních misích se jedná zejména o účast v řádu jednotlivců na speciálních pozicích v rámci velitelství, jako pozorovatelé, nebo v případě Mali při ochraně velitelství výcvikové mise příslušníky výsadkového mechanizovaného praporu.¹¹⁸

Proto je třeba, aby měla Česká republika takové bezpečnostní schopnosti, aby se mohla účastnit mezinárodních akcí nejenom prostřednictvím vysílání expertů do zahraničních misí, ale budování schopností spočívající v bojové přípravě peace-keepingových a peace-buildingových operací. Zatímco v případě těchto mírových a humanitárních operací jsou třeba pozemní bojové jednotky zejména na bázi lehkých motorizovaných jednotek, v případě bojových operací vysoké intenzity se využijí i tankové a mechanizované jednotky.¹¹⁹ Jan Eichler poznamenává, že pokud jde o schopnosti armády, tak se Česká republika nemůže srovnávat nejen s ústřední mocností aliance, která jí poskytuje bezpečnostní záruky, ale ani s Velkou Británií a Francií, které za Spojenými státy hodně zaostávají, ačkoliv stojí hned za nimi. Stále platí i fakt, že si v současné době nemůže dělat ČR ani ambice na to, aby Spojeným státům asistovala při přípravě a uskutečňování kombinovaných operací typu Trvalá nebo Irácká svoboda.¹²⁰ Právě proto a vzhledem k tomu, že rizika právě zmíněná se mohou zvyšovat, je nutné, aby české ozbrojené síly byly schopné hrát v těchto operacích důležitou úlohu, když už ne klíčovou, neboť je to i v zájmu České republiky. V takových typech misí by se jistě uplatnily schopnosti zmíněné už dříve v případě zásahu proti státu podporující terorismus, ale i další jako schopnost rychlého nasazení (například v rámci EU

¹¹⁶ URBANOVSKÁ, Jana. Armáda ČR v zahraničních misích. http://www.natoaktual.cz/armada-cr-v-zahranicnich-misich-dmm-/na_analyzy.aspx?c=A081118_093530_na_analyzy_m02

¹¹⁷ Aktuální mise, web AČR, <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/default.htm>

¹¹⁸ Aktuální mise, web AČR, <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/default.htm>

¹¹⁹ Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011, čl. 7.6.4, s. 100

¹²⁰ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 292

battlegroups či NRF) a bojové podpory vzdušných sil – zvláště taktické dopravní a vrtulníkové letectvo.

Opatření v boji proti rizikům vyplývajícím z negativních aspektů mezinárodní migrace a organizovaného zločinu a korupce implikují pouze velice omezené bezpečnostní schopnosti, jejichž nositelem by měly být ozbrojené síly. Bezpečnostní schopnosti určené k potírání těchto negativních aspektů má vlastnit zejména policie a zpravodajské služby. Zde se pochopitelně do určité míry může zapojit i Vojenské zpravodajství, které společně s BIS a ÚZSI spolupracuje s policií a mělo by vyměňovat informace o působení organizovaného zločinu na území ČR.¹²¹ Ozbrojené síly mohou v případě nutnosti vypomoci i při ochraně vnějších hranic Evropské unie. Zároveň mohou v rámci určité mezinárodní operace primárně zasahující například proti terorismu využít bojových jednotek i k zásahu proti narkomafiím nebo paramilitárním organizacím, které se například v Afghánistánu v souvislosti s obchodem s opiem mohou vyskytovat.

Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury a přerušení dodávek strategických surovin nebo energie spolu celkem souvisí. Jak bylo uvedeno v předchozích odstavcích ohledně preventivních a likvidačních opatření, uplatňují se v těchto případech především ta, u kterých nejsou potřeba bezpečnostní schopnosti. Mezi výjimky patří pochopitelně fyzická ostraha strategických objektů a objektů KI včetně využití elektronických zabezpečovacích a kamerových systémů, o čemž už částečně bylo pojednáno v případě uplatnění schopností v boji proti terorismu. Armáda by kromě toho měla být schopna zabránit vzniku paniky, chaosu a nepokojů, které by mohly nastat v důsledku nedostatku surovin a energie. Je nutné si také uvědomit, že opatření zmíněná v předchozí kapitole o diverzifikaci surovin, ochraně objektů KI a strategických rezerv a systému hospodářských opatření pro krizové stavy je i v zájmu českých ozbrojených sil, kteréžto jsou v případě krizových stavů důležitým příjemcem nezbytných výrobků, prací a služeb. Nejenom pro tyto případy musí mít české ozbrojené síly logistické a skladovací schopnosti, které jsou rovněž potřebné i při bojové podpoře.

¹²¹ Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 – 2014 (2011), s. 39

Příkladem neteritoriálního přístupu je vymezení se vůči pohromám přírodního a antropogenního původu a jiným mimořádným událostem. Příkladem těchto katastrof mohou být nejenom zemětřesení, vlny tsunami či povodně, se kterými má Česká republika již významné zkušenosti a z přírodních katastrof jsou zde jistě nejrizikovější, ale i epidemie, nebo dokonce pandemie.

Aby Česká republika měla fungující opatření k eliminaci těchto rizik, je záhodno využít i schopností českých ozbrojených sil. V případě pomoci při přírodních katastrofách na našem území musí být Armáda ČR schopna poskytnout součinnost Integrovanému záchrannému systému ČR. V praxi to znamená například ženijní podporu, která zvláště po povodních již byla velice potřebná, neboť se může využít při stavbě mostních provizorií, výstavbě dočasných staveb, odsunu civilistů do bezpečí, likvidaci nebezpečných látek, dočasné úpravě vody či stavbě protipovodňových hrází. Při takovýchto typech pohrom je také využitelné vrtulníkové letectvo, které pomáhá jak dostávat civilisty do bezpečí, případně potřebný materiál na místo určení, tak zraněné lidi k ošetření do nemocnic. Armádní letecká záchranná služba může být však využita i v případě havárií a mimořádných událostí jak na území ČR, tak i na cizím území při dopravě zraněných vojáků.

Zvládání následků epidemií, popřípadě pandemií by rovněž mohlo být schopností, jejímž nositelem by mohla být armáda. Vojenské zdravotnictví je kapitola sama pro sebe, neboť je důležitým doplněním bojových schopností na bojišti, kde má nezastupitelnou úlohu při péči o zraněné vojáky i civilisty. Do zahraničních misí často nasazovanou složkou se stal například polní chirurgický tým. Určité prostředky však musí být vyčleněny i k použití na území ČR v rámci IZS. Poněvadž v současnosti hrozí kromě běžných infekčních a virových onemocnění i nemoci nové a závažnější, je třeba zajistit i schopnost ochrany a léčení těchto nemocí. V tomto případě tato onemocnění souvisí i se schopností ochrany proti biologickým a jiným nebezpečným látkám, o které tu již byla řeč. Je možné, že rizika napadení obyvatelstva infekčními nemocemi nebo biologickými látkami možná prozatím nejsou tak velká, v budoucnu by se však mohla zvýšit. Ve světle tohoto se může zdát uvažované rušení Centra biologické ochrany v Těchoníně v dlouhodobém výhledu za nelogické.¹²²

¹²² HUBENÝ, Jaroslav. Vláda chce zrušit armádní komplex v Těchoníně, rozhodnutí zatím nepadlo, http://zpravy.idnes.cz/centrum-biologicke-ochrany-techonik-vlada-rusi-fri-/domaci.aspx?c=A130207_114525_pardubice-zpravy_mt

Ačkoliv hrozbu agresivní zahraniční politiky cizího státu, která by mohla vést k napadení České republiky a konvenční válce, platná Bezpečnostní strategie neuvádí jako jednu z hrozeb, bylo podle názoru autora nutné tuto hrozbu zařadit, protože podle Jana Eichlera by podceňování dnes sice aktuálnějších, nicméně méně závažných hrozeb směrem k životním zájmům (většina dnešních hrozeb cílí spíše na strategické zájmy) mohlo vést k rozvinutí hrozeb pro přežití státu – tedy k ohrožení životních zájmů.¹²³ Navíc obrana vlastního území před vnějším napadením a suverenity je jedním ze základních úkolů ozbrojených sil a není možné z nich tuto odpovědnost sejmout.¹²⁴ Jan Eichler dále poznamenává, že pro Českou republiku z předchozího vyplývá, že by rozhodně neměla podceňovat úkoly spojené s obranou vlastního území v případě nenadálého nepříznivého zvratu v oblasti mezinárodní bezpečnosti. Pro AČR to znamená, že by svoji bojovou přípravu neměla věnovat pouze akcím typu peace-keeping nebo peace-building, ale měla by mít takovou strukturu, vlastnit takovou výzbroj a provádět takovou bojovou přípravu, aby byla schopna sama anebo se svými spojenci plnit úkoly nejen na cizím území, ale v případě nutnosti rovněž úkoly spojené s obranou území ČR, neboť vážnost případných dopadů útoku na ČR nelze zanedbávat, jakkoliv pravděpodobnost tak nepříznivého zvratu je dnes velice nízká.¹²⁵

Stejně tak i autoři Krásný a Socha upozorňují na to, že Česká republika jako člen NATO i EU by měla být schopna zvládnout škálu úkolů od zapojení v konfliktech, přes prevenci krizí, humanitární operace až k bojové činnosti vysoké intenzity, ale samozřejmě s přihlédnutím ke zdrojovým možnostem. Stejně tak považují riziko konvenčního útoku za málo pravděpodobný a zároveň za více pravděpodobné asymetrické hrozby od státních i nestátních činitelů, nicméně jsou pro zachování schopnosti podílet se na vedení operací vysoké intenzity. Dnešní komplexnější vnímání bezpečnosti však má vojenské implikace, které se nezaměřují pouze na doménu tradiční teritoriální obrany, ale i na prevenci konfliktů, zvládnání krizí a jejich následků, udržování, posilování a prosazování míru, pomoc při katastrofách a humanitární pomoc.

¹²³ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 292

¹²⁴ Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011, čl. 1.10, s. 29

¹²⁵ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006, s. 292

Struktura velení a sil by měla být modulární, expedičního charakteru a typu a měla by mít schopnosti nasazení a použití sil kdekoli ve světě.¹²⁶

Nejen z tohoto důvodu je potřeba, aby české ozbrojené síly zvládaly alespoň základní úkoly spojené s obranou státu, samozřejmě s přihlédnutím ke specifikům české armády a zdrojovému rámci. Bezpečnostní záruky České republiky sice poskytuje Severoatlantická aliance v čele se Spojenými státy, nicméně česká armáda musí mít alespoň takové schopnosti, které dovolí uskutečnit opatření proti útoku, který je dnes nejpravděpodobnější. Jak již bylo naznačeno v části o schopnostech armády eliminace rizika použití nosičů ZHN, s přihlédnutím k možnostem České republiky je vhodné i v souvislosti s obranou českého území mít k dispozici protivzdušnou obranu, radiolokační systémy a vzdušné síly, které mohou při obraně území ČR dostatečně posloužit a dostrašit protivníka.

Vzhledem ke komplexnosti současných hrozeb, malé pravděpodobnosti konvenčního útoku, ale zároveň nutností zajistit základní úkoly spojené s obranou státu, lze uvažovat o zaměření se na schopnosti, které mohou být využitelné jak v případě útoku na území České republiky, tak v případě mezinárodních operací, ať už v koaličních akcích například ve válce proti terorismu, tak i v peace-keepingových a peace-buildingových misích. Je rovněž logické navázat na úspěšné projekty a schopnosti, které české ozbrojené síly mají již nyní k dispozici a které mohou poskytnout spojencům a na oplátku obdržet schopnosti, jejichž vybudování by v České republice stálo nemalé prostředky a dlouhý čas, ale které by v určitých případech byly nutné pro obranu státu.

Samostatně je nutno pojednat o požadavcích a závazcích vyplývajících ze členství ve dvou nejdůležitějších organizacích pro obranu České republiky – v Severoatlantické alianci a Evropské unii. EU a zapojení se do jejích obranných struktur v současnosti znamená především prosazování konceptu battlegroups. I když Evropská unie má i ambici vytvořit z armád členských států jakousi volně sestavenou evropskou armádu, prozatím tato myšlenka spočívá na bázi dobrovolnosti a netvoří určitou jednotnou entitu. Proto se spíše upíná ke schopnosti představované „bojovými skupinami“ vytvářené jednotlivými členskými státy. Evroští představitelé schválili již v roce 1999

¹²⁶ KRÁSNÝ, Antonín, SOCHA, Oldřich. Možné vlivy bezpečnostního prostředí na Českou republiku a její ozbrojené síly. *Obrana a strategie*. 2006, vol. 6, no. 1, s. 14 - 15

tzv. Helsinkí Headline Goal 2003 zavazující se kolem roku 2003 vlastnit schopnosti rychlého nasazení a udržení sil na základě tzv. Petersbergských požadavků. Jednotky měly být schopny nasazení do 60 dnů při udržitelnosti do jednoho roku. V roce 2004 bylo dalším schválením cíle 2010 Headline Goal podpořeno vytváření sil rychlé reakce. Tak byl vytvořen koncept battlegroups, který spočívá v bojové připravenosti dvou battlegroups po dobu šesti měsíců se schopností nasazení v případě krizové situace na 30 – 120 dnů v počtu cca 1500 vojáků do vzdálenosti až 6000 km od Bruselu. Battlegroups musí být vysoce interoperabilní a jsou obvykle tvořeny více státy s jedním vedoucím státem v čele.¹²⁷ Nutno podotknout, že Česká republika už byla v roce 2009 schopna ve spolupráci se Slovenskou republikou výstavby jedné „bojové skupiny“ jako vedoucí stát a zapojuje se i do battlegroups v roce 2012 a 2016. Battlegroup by mělo mít podobu uskupení, které je složeno do úrovně praporu s pěchotou, velitelským štábem, průzkumem, logistickým zabezpečením včetně sil bojové podpory (např. ženijní, protivzdušné obrany, informační a komunikační podpory, zpravodajství, ochrany proti ZHN atp.) a sil zabezpečení služeb v boji (např. zdravotní služba, vojenská policie, civilně-vojenská spolupráce apod.).¹²⁸

Severoatlantická aliance také vyvinula podobný koncept sil rychlé reakce – NATO Response Force (NRF), kde se očekává zapojení členských států. Stejně jako evropské battlegroups má podobné cíle a navíc členské státy obou organizací jsou ze tří čtvrtin stejné, takže zde vzniká i otázka duplicity. I když se liší zejména ve velikosti (NRF může mít až 25000 vojáků), vzniká potřeba bližší spolupráce a koordinace, aby síly byly koherentní a komplementární.¹²⁹ Česká republika při zapojení do NRF uplatňuje především schopnosti radiačního, chemického a biologického průzkumu, ochrany před ZHN, protivzdušnou jednotkou a podpůrné jednotky.¹³⁰ Síly rychlé reakce NATO by podle Richarda Nelsona měly představovat hlavní prostředek v boji proti terorismu, neboť by to přispělo k rozvoji širší báze národních schopností, přičemž mise by v případě speciálních operací a leteckých úderů donutily zkrátit čas potřebný

¹²⁷ EU Battlegroups factsheet, s. 1 - 2

¹²⁸ Bojová uskupení Evropské unie a vztah k České republice, web MO ČR, <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=13642>

¹²⁹ HATZIGEORGOPOULOS, Myrto. The role of EU battlegroups in european defence. European Security Review, June 2012, s. 5

¹³⁰ Síly rychlé reakce, web natoaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/nrf_cr.htm

k vyslání na méně než pět dnů.¹³¹ Z těchto důvodů by měly mít české ozbrojené síly navíc schopnost vyslat síly rychlého nasazení pro účast v mezinárodních misích.

¹³¹ NELSON, Richard. Zdokonalení úlohy NATO v boji proti terorismu. NATO Review, podzim 2004, http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/czech/analysis_pr.html

5. Aktuální schopnosti ozbrojených sil ČR

V následující kapitole bude představen stručný přehled aktuálních schopností ozbrojených sil České republiky. Bude čerpáno především ze zdrojů Ministerstva obrany, koncepčních dokumentů či publikací.

Ozbrojené síly České republiky se dají rozčlenit zprvu na bojové síly, bojovou podporu a bojové zabezpečení. Oficiální struktura síly dělí na společné síly a síly podpory. Společné síly dále rozčleňuje na pozemní, vzdušné a podpůrný komplet společných sil.

„Pozemní síly jsou určeny k vedení obranné a útočné bojové činnosti, ochraně komunikací, objektů a prostorů mimo oblast přímé bojové činnosti, monitorování situace v přiděleném prostoru, udržování klidu a pořádku a ochraně civilního obyvatelstva při mírových a jiných nestandardních operacích mimo území státu, posílení ochrany státní hranice, střežení důležitých objektů na území České republiky a plnění úkolů ve prospěch Policie ČR.“¹³² Dále jsou určeny pro prevenci a reakce na krizové situace a podílí se i na mimořádných událostech na území ČR.¹³³

Pozemní síly se dělí na brigády a poté prapory. Brigáda rychlého nasazení a podřízené prapory se vyznačují vysokým stupněm mobility, pohotovosti a palebné síly. Výsadkový mechanizovaný prapor je zvláště určený k plnění taktických úkolů a je hlavní expediční silou mechanizovaného vojska s vysokou mobilitou. Je rovněž vyčleněn do sil rychlé reakce NATO. Mechanizovaná brigáda a její prapory jsou základní taktické útvary vyznačující se vysokým stupněm pohotovosti, částečnou schopností přepravy vzduchem a vysokou pohyblivostí. Součástí brigády je i tankový prapor. Dělostřelecká brigáda je základním prostředkem k ničení protivníka na zemi díky palebné podpoře bojovými silám.¹³⁴

„Hlavním úkolem vzdušných sil AČR je zabezpečení nedotknutelnosti vzdušného prostoru ČR, který vzdušné síly zajišťují v rámci NATINADS a v případě potřeby prostředky národního posilového systému protivzdušné obrany ČR. Kromě výše zmíněných skutečností plní vzdušné síly nezastupitelnou úlohu při podpoře

¹³² Pozemní síly, web AČR, <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=116>

¹³³ Pozemní síly, web AČR, <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=116>

¹³⁴ ROUŠAR, Jaroslav. *Česká republika a její profesionální armáda*. Praha: MO ČR - AVIS, 2006, s. 80 - 82

pozemních sil, zabezpečení mobility vojsk, možnosti provedení rychlého manévru a zabezpečení úkolů přepravy.¹³⁵

Vzdušné síly disponují bojovými složkami s letouny JAS-39C Gripen a L-159 ALCA, které jsou začleněny do integrovaného systému protivzdušné obrany NATINADS, dále vlastní schopnosti leteckých návodčích a výcviku, vrtulníkové letectvo pro přímou podporu a zabezpečení bojové činnosti jednotek AČR, dopravní letectvo, protiletadlovou brigádu, která chrání objekty důležité pro obranu státu a plní úkoly protivzdušné obrany a brigádu velení, řízení a průzkumu.¹³⁶

Podpůrný komplet společných sil je určen k podpoře a zabezpečení činnosti zejména pozemních a vzdušných sil. Zabezpečují zejména logistiku (přepravu, zásobování, opravy), ženíjní zajištění (likvidace munice, ženíjní průzkum, plnění humanitárních úkolů civilní ochrany, záchranné a vyprošťovací práce, podpora složek IZS), radiační, chemickou a biologickou ochranu (dekontaminace, systémy varování, detekce nebezpečných látek), spojovací systémy pro zabezpečení funkčnosti informačních a komunikačních systémů, pasivní sledovací systémy a elektronický boj, úkoly spojené s civilně-vojenskou spoluprací a psychologickými operacemi, zabezpečení velitelství.¹³⁷ Zároveň je jejich součástí i 102. průzkumný prapor, jehož hlavním úkolem je hloubkový, bojový, optoelektronický vzdušný průzkum (včetně provádění úderných akcí, vyhledávání a ničení diverzních jednotek a teroristů, plnění úkolů zpravodajství z lidských zdrojů), ale může být využit i k posílení ochrany státní hranice, střežení důležitých objektů a plnění úkolů ve prospěch PČR.¹³⁸

Schopnosti v oblasti síly podpory jsou například lékařského charakteru včetně letecké záchranné služby, dále je k dispozici například veterinární a logistická podpora.¹³⁹

Pod Generální štáb dále patří odbory, které zabezpečují specializované schopnosti jako například vojskové zpravodajství, průzkum a elektronický boj, informace od vojenské geografie a hydrometeorologie, komunikačních a informačních

¹³⁵ Vzdušné síly, web AČR, <http://www.acr.army.cz/struktura/spolecne-sily/vzduzne-sily/vzduzne-sily-acr-117/>

¹³⁶ ROUŠAR, Jaroslav. *Česká republika a její profesionální armáda*. Praha: MO ČR - AVIS, 2006, s. 88 - 95

¹³⁷ ROUŠAR, Jaroslav. *Česká republika a její profesionální armáda*. Praha: MO ČR - AVIS, 2006, s. 102 - 111

¹³⁸ 102. průzkumný prapor Prostějov, http://www.102pzpr.army.cz/o_nas.html

¹³⁹ Síly podpory, web AČR, <http://www.acr.army.cz/struktura/sily-podpory/sily-podpory-2321/>

systemů, nebo specializovaná centra – Centrum ochrany proti zbraním hromadného ničení ve Vyškově (je jedním z Centre of Excellence NATO) nebo již zmiňované Centrum biologické ochrany v Těchoníně.¹⁴⁰

Pod Ministerstvem obrany se dále nachází Vojenské zpravodajství, pod které organizačně spadá i 601. skupina speciálních sil a Vojenská policie. Vojenské zpravodajství má za úkol zejména zabezpečovat informace o záměrech a činnostech představujících vojenské ohrožení, o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany, nebo svědčících o riziku terorismu, organizovaného zločinu a sabotáží. Vojenská policie plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů a majetku, prevence i trestní represe.¹⁴¹

Pod Ministerstvem obrany se nachází také Středisko kybernetické obrany CIRC, které má dle dostupných informací dobrou pověst a velkou schopnost chránit zejména armádní síť, ale v případě potřeby mohou svou působnost rozšířit.¹⁴²¹⁴³¹⁴⁴

Nejzajímavější počty techniky vlastněné českou armádou se týkají tanků, kterých vlastní AČR 123, dále 501 obrněných vozidel, 182 dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a více, 39 bojových letounů a 24 bojových vrtulníků.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Generální štáb AČR, web AČR, <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni-stab/default.htm> a odkazy na jednotlivé složky

¹⁴¹ ROUŠAR, Jaroslav. *Česká republika a její profesionální armáda*. Praha: MO ČR - AVIS, 2006, s. 60 - 62

¹⁴² Kybernetická kriminalita, web CESNET, http://archiv.cesnet.cz/sdruzeni/napsali-onas/2010/03/20100315_CT24.html

¹⁴³ STRATILÍK, Ondřej. Na kybernetickou válku se chystá i armáda, http://www.lidovky.cz/na-kybernetickou-valku-se-chysta-i-armada-fp8-/zpravy-domov.aspx?c=A120126_205525_ln_zahranici_rka

¹⁴⁴ Česká republika na cvičení NATO Cyber Coalition 2010, <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ceska-republika-na-cviceni-nato-cyber-coalition-2010-49559/>

¹⁴⁵ Přehled hlavních druhů techniky a výzbroje AČR (stav k 1. lednu 2013), web AČR, <http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/prehled-techniky/prehled-hlavnich-druhu-techniky-a-vyzbroje-acr-stav-k-1--lednu-2013-78507/>

6. Strategický gap a určení strategických cílů pro následující období

V následující kapitole se pokusím popsat tzv. strategický gap, tedy požadované schopnosti, které současné ozbrojené síly nevlastní, ale je žádoucí vzhledem k předchozí analýze rizik a protiopatření, aby jimi disponovaly. Zároveň bude stanoveno, které schopnosti jsou v dnešním globálním bezpečnostním prostředí především s asymetrickými hrozbami nadbytečné či neefektivní, alespoň pro potřeby ozbrojených sil České republiky. Na základě stanovení tohoto strategického gapu budou autorem navrženy strategické cíle na období příštích 15 let v oblasti bezpečnostních schopností ozbrojených sil.

Bezpečnostní schopnosti, které je třeba mít k dispozici, jsou v dnešním globalizovaném světě poněkud odlišné od těch, které bylo třeba vlastnit v období Studené války. Po 11. září 2001 se do popředí bezpečnostních strategických dokumentů téměř všech západních států dostal terorismus jako primární hrozba. Také další hrozby jsou z pohledu tradičního pojetí vojenství spíše asymetrické, neboť jen málo z nich má za původce konkrétní cizí mocnost, která by na evropské území zaútočila pomocí konvenčních zbraní. Předpokládá se, že pokud by některý stát chtěl zaútočit, využije spíše balistické rakety, střely s plochou dráhou letu či k útoku využije informační technologie. Hrozba agresivní zahraniční politiky například v podobě tradičního konvenčního útoku na území ČR dnes dokonce není ani v aktuální Bezpečnostní strategii České republiky. Proto je třeba reagovat na nové hrozby a rizika jinak než v minulosti. Navíc i zdrojový rámec a celkový přístup veřejnosti k ozbrojeným silám se změnil a vedl ke kontinuálnímu omezování výdajů na obranu. V novém tisíciletí byla také reorganizována armáda a stala se z ní armáda profesionální. Tento fakt významnou měrou předurčuje, jaký typ obranných schopností budou české ozbrojené síly mít. Dnes již není možné mít k dispozici stotisícovou armádu na obranu vlastního území. Trend posledních let vedl spíše k určité specializaci se zachováním určitých nezbytných schopností.

Na základě předchozí analýzy rizik, opatření a stanovení schopností by tento trend měl pokračovat i nadále. Požadovanými schopnostmi pro prevenci a eliminaci rizik české ozbrojené síly z velké části již dnes disponují. Rozdíl mezi aktuálními a

optimálními bezpečnostními schopnostmi spočívá spíše v jejich kvalitě a kvantitě a tudíž je potřeba je zvětšovat a rozvíjet. Zaprvé je nutné zvětšovat a zkvalitňovat síly rychlé reakce. Tyto síly, které se dají použít jak v případě zásahu proti ozbrojeným subverzivním skupinám, tak i v případě peace-keepingových a peace-buildingových operací, je rovněž nutno mít i kvůli jejich zapojení do mezinárodních operací zejména pod hlavičkou NATO a EU. Síly rychlé reakce by měly být složeny především z lehkých motorizovaných jednotek, případně z mechanizovaných a výsadkových uskupení, která se dají přepravovat rychle na velké vzdálenosti. Zadruhé je třeba mít pro mezinárodní mise takové schopnosti, které budou v blízké budoucnosti nejvíce potřeba. V současných a minulých misích byly nejvíce zapotřebí jednotky chemické a biologické ochrany, polní chirurgický tým, lehké motorizované jednotky, brigáda rychlého nasazení a Vojenská policie, takže se dá předpokládat, že budou i v budoucnu nejvíce zapotřebí. Zatřetí je nutné v souvislosti s profesionalizací a asymetričností hrozeb specializovat ozbrojené síly a to tak, aby se co nejvíce pokračovalo v úspěšných projektech a zároveň byly co nejvyužitelnější. Česká armáda má velkou tradici ochrany proti zbraním hromadného ničení, což se v dnešním světě ukazuje jako jedna z nejdůležitějších schopností. Sem patří také vojenské zdravotnictví včetně ochrany proti biologickým látkám, dále efektivní speciální síly nebo jednotky elektronického boje. Začtvrté je z důvodů popsaných výše nutné mít disponibilní jednotky určené k ochraně a střežení prvků KI nebo strategických objektů a armádních misí. K tomuto účelu mohou být využity síly Vojenské policie nebo síly průzkumu. Pro zamezení terorismu a jiných hrozeb je třeba mít rovněž kvalitní zpravodajské schopnosti, schopnosti ochrany proti kybernetickým útokům a v případě mimořádných událostí schopnosti pomoci civilnímu obyvatelstvu.

Z analýzy současných rizik také vyplynulo, že některé schopnosti jsou v dnešním světě jen málo využitelné. V případě boje se dnes předpokládá, že se bude vyznačovat vysokou mobilitou, snadnou přepravitelností a zároveň palebnou silou. Spíše se však v dnešním světě počítá se stabilizačními operacemi pro udržení či vybudování míru, kde jsou zapotřebí zejména lehčí obrněná vozidla. Z toho důvodu se dnes zdají tankové, těžké mechanizované jednotky či málo mobilní dělostřelecké jednotky jako nepotřebné a je možné je omezovat či nmodernizovat a průběžně

vyřazovat zastaralou techniku z provozu. V tom případě by se pochopitelně musel poskytnout příslušníkům těchto jednotek výcvik na jiné typy techniky a schopností.

I když bylo v předchozích částech uvedeno, že je zároveň potřeba zajistit obranu vlastního území, výše zmíněné schopnosti v souvislosti se změněným bezpečnostním prostředím pravděpodobně nepředstavují budoucnost. Obrana území České republiky by měla být zajištěna zejména vzdušnými silami, které mají u nás také velkou tradici a rovněž jsou více využívány než například tankové prapory, neboť se zapojují i do systému ochrany vzdušného prostoru zemí NATO NATINADS a byly propůjčeny i k ochraně vzdušného prostoru spojenců nad Pobaltím. Efektivní protivzdušná obrana je také využitelná k obraně území ČR. V případě konvenčního útoku na území ČR je nutné spolehnout se na bezpečnostní záruky od Severoatlantické aliance. Vybudovat schopnosti obrany vlastními silami by totiž Českou republiku stálo několikanásobně zvýšení finančních prostředků na obranu, což je v dnešní době nepředstavitelné. Česká republika by také mohla použít aktivní zálohy a systém všeobecné mobilizace.

Strategické cíle v oblasti optimalizace bezpečnostních schopností lze definovat tak, že je potřeba zaměřit se na boj s asymetrickými a moderními, rychle se rozvíjejícími hrozbami. Jednou z možností je zlepšování výcviku a schopností speciálních a průzkumných sil či schopností obrany proti kybernetickým útokům. Pro zahraniční mise i obranu vlastního území je nutné udržovat současné efektivní specializace a zvyšovat jejich kvalitu. Jde zejména o ochranu proti zbráním hromadného ničení či vojenské zdravotnictví a v případě zahraničních operací je třeba dbát i na schopnosti stabilizace bezpečnostní situace a udržitelnosti těchto sil. S ohledem na mnohá rizika současnosti je možné zvyšovat počty vojenských policistů, kteří kromě ochrany strategických objektů úspěšně rovněž působili ve výcvikových misích. V neposlední řadě se dnes zvyšuje poptávka po kvalitních informacích hlavně co se týče terorismu, takže zpravodajské schopnosti budou do budoucna rovněž velmi důležité.

Závěr

Předložená diplomová práce si kladla za cíl navrhnout strategickou optimalizaci bezpečnostních schopností ozbrojených sil České republiky. Dnešní bezpečnostní prostředí doznalo za poslední roky výrazné změny, kdy hlavní hrozbou se stal zejména terorismus a jiné asymetrické hrozby. Z toho důvodu je na tyto hrozby nutno reagovat jinými prostředky než v minulosti a je důležité vybudovat adekvátní bezpečnostní schopnosti, které mají jak preventivní charakter, tak jsou schopny eliminovat rizika pocházející z těchto hrozeb.

V první kapitole byl popsán vývoj proměny českých ozbrojených sil po roce 1989 a snahy o jejich reformu, transformaci a strategickou optimalizaci. Poté byla na základě aktuálních českých bezpečnostních strategických dokumentů provedena analýza hrozeb a rizik a bezpečnostních zájmů či bezpečnostních aktiv. Na tomto základě byla vypracována matice bezpečnostních rizik České republiky.

Následně byla provedena analýza možných opatření, a to jak v oblasti preventivních opatření, tak i v oblasti eliminačních opatření, tedy těch, která jsou nutná přijmout v okamžiku zasažení hrozbou. I když se autor zaměřil zejména na opatření bezpečnostního charakteru, v práci byla stručně zmíněna i jiná, například justičně-legislativní, diplomatická, nebo ekonomická.

Na základě těchto opatření byly formulovány bezpečnostní schopnosti potřebné k uskutečnění takových opatření. Zde autor připomněl i takové schopnosti, které jsou spíše v kompetenci orgánů vnitřní bezpečnosti, nicméně základem této části byla formulace schopností, jejichž nositelem by měly být ozbrojené síly. Zároveň byly formulovány i schopnosti, které jsou nutné k účasti na mezinárodních misích zejména pod hlavičkou Severoatlantické aliance a Evropské unie. Dále bylo také potřeba předložit soubor aktuálních schopností českých ozbrojených sil.

V závěrečné části byl popsán tzv. strategický gap, tedy rozdíl mezi požadovanými schopnostmi a těmi, které mají ozbrojené síly České republiky aktuálně k dispozici. Na základě tohoto rozdílu byly rovněž formulovány strategické cíle pro následující období.

V diplomové práci bylo zjištěno, že většinu požadovaných schopností formulované díky analýze rizik a bezpečnostních opatření již české ozbrojené síly

vlastní. Hlavní výzvou blízké budoucnosti je však rozvoj a zkvalitnění stávajících schopností a ještě efektivnější specializace některých z nich. V souvislosti s profesionalizací Armády České republiky už bylo s takovou specializací započato. Česká republika by měla dále v souvislosti s mezinárodní bezpečnostní situací rozvíjet schopnosti nasaditelnosti adekvátních sil rychlé reakce do zahraničních operací, dále zpravodajské schopnosti, schopnosti ochrany proti zbraním hromadného ničení a kybernetickým útokům, vzdušné síly a protivzdušnou obranu a schopnosti ochrany důležitých objektů a kritické infrastruktury. Z analýzy však rovněž vyplynula v současném světě určitá nadbytečnost jednotek s těžkou technikou a malou mobilitou.

Na závěr je nutné poznamenat, že metoda strategické optimalizace vycházející z analýzy rizik a možných protiopatření byla jen jednou z variant, jak tuto optimalizaci uskutečnit. Je třeba poznamenat, že například téměř nebylo přihlíženo ke zdrojovým možnostem České republiky. Zároveň autor vycházel, co se týče hrozeb, zvláště z českých bezpečnostních strategických dokumentů, které mohou rychle zastarávat. I z toho důvodu a také kvůli tomu, že formulace požadovaných schopností byla do značné míry založena na analýze deseti největších hrozeb současnosti, lze tuto optimalizaci vnímat pouze v horizontu maximálně dvaceti let, jakkoli je výrazná změna v bezpečnostním prostředí dneška nepravděpodobná.

Summary

The diploma thesis titled „Security capabilities optimalization of Czech armed forces“ intent to propose the strategic optimalization of the security capabilities of Czech armed forces. After the description of the evolution of the transformation of Czech armed forces the thesis offered an analysis of threats, risks and assets to Czech republic made on the basis of Czech strategic security documents. On this basis matrix of security risks was created. Then preventive and liquidation measures that are necessary to adopt in case of emergency situations were formulated. In the next section the author suggested necessary security capabilities for realization of the measures. Although the author examined all security capabilities necessary for elimination of security risks, military capabilities presented main focus of the analysis. The actual military capabilities of Czech armed forces were also described. The main aim of this thesis was to define the strategic gap – the difference between desirable military capabilities and actual military capabilities – and to present strategic goals for approximately next twenty years.

In the diploma thesis the author recommended to focus on several specialized capabilities such as military intelligence, rapid response forces, chemical, biological and radiological protection, special forces, air forces, air defense and protection of the strategic objects and critical infrastructure. Major emphasize should be also given to capability of deployment of Czech armed forces to international operations.

Zdroje a literatura:

Primární dokumenty:

Bezpečná Evropa v lepším světě. Evropská bezpečnostní strategie (2003). Dostupné online: <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIICS.pdf>, staženo 15.3.2011.

Bezpečnostní strategie ČR (1999). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Bezpečnostní strategie ČR (2001). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Bezpečnostní strategie ČR (2003). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Bezpečnostní strategie ČR (2011). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 5.4.2012.

Bílá kniha o obraně. Praha: MO ČR, 2011. 168 s. ISBN 978-80-7278-564-3.

Dlouhodobá vize resortu Ministerstva obrany (2008). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 24.4.2012.

Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 – 2014 (2011). Dostupné online: www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2011-pdf.aspx, staženo 29.12.2012.

Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky (2002). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 21.4.2012.

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec (2003). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 21.4.2012.

Národní obranná strategie ČR (1997). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Národní program ochrany kritické infrastruktury (2009). Dostupné online: www.hzscr.cz/soubor/narodni-program-ochrany-ki-doc.aspx, staženo 29.12.2012.

Národní strategie vyzbrojování (2004). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 5.4.2012.

Obranná strategie České republiky (2012). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.11.2012.

Plán obrany České republiky (2007). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.4.2012.

Strategická koncepce obrany a bezpečnosti NATO (2010). Dostupné online: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/bezpecnostni_strategie_cr/aktivni_spoluprace_moderni_obrana.html, staženo 7.6.2011.

Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012 (2010). Dostupné online: www.mvcr.cz/soubor/nap-2010-pdf.aspx, 29.12.2012.

Strategie EU proti proliferaci zbraní hromadného ničení (2003). Dostupné online: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/03/st15/st15708.en03.pdf>, staženo 29.12.2012.

Strategie EU proti terorismu (2005). Dostupné online: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf>, staženo 29.12.2012.

Strategie pro oblast kybernetické bezpečnosti České republiky na období 2012 – 2015 (2012). Dostupné online: www.govcert.cz/download/nodeid-727/, staženo 29.12.2012.

Vojenská doktrína ČSFR (1991). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Vojenská strategie ČR (1999). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Vojenská strategie ČR (2002). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Vojenská strategie ČR (2004). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Vojenská strategie ČR (2008). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 6.5.2011.

Záměr koncepce výstavby Armády České republiky do roku 2000 s výhledem do roku 2005 (1997). Dostupné online: <http://www.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>, staženo 21.4.2012.

Literatura neperiodická:

BALABÁN, Miloš, STEJSKAL, Libor a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2010. 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: MO ČR – AVIS, 2006. 303 s. ISBN 80-7278-326-2.

GALATÍK, Vlastimil, KRASNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2008. 345 s. ISBN 978-80-7278-475-2.

PECINA, Petr. Počítačový terorismus jako jedna z možných hrozeb na počátku 21. století. In KUBEŠA, Milan (ed.). *Sborník seminárních vystoupení Bezpečnostní a vojenská strategie*. Brno: ÚSOS UO, 2008, s. 190 – 192. ISBN 978-80-7231-622-9.

PERNICA, Bohuslav. *Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti*. Praha: MO ČR - AVIS, 2007. 247 s. ISBN 978-80-7278-381-6.

ROUŠAR, Jaroslav. *Česká republika a její profesionální armáda*. Praha: MO ČR - AVIS, 2006. 160 s. ISBN 80-7278-331-9.

SMOLÍK, Josef, ŠMÍD, Tomáš a kol. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: MU, MPÚ, 2010. 276 s. ISBN 978-80-210-5288-8.

ŠTALMACH, Pavel. Bezpečnostní hrozby a tvorba bezpečnostních schopností, In GALATÍK, Vlastimil, HLAVÁČEK, Petr, ZETOCHA, Karel (eds.). *Sborník z odborného semináře Metody analýzy a predikce bezpečnostních hrozeb a rizik – východiska pro tvorbu prognostických scénářů*. Brno: ÚSOS UO, 2008, s. 79 – 93. ISBN 978-80-7231-590-1.

TŮMA, Miroslav, JANOŠEC, Josef, PROCHÁZKA, Josef. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: MO ČR – PIC MO, 2009. 232 s. ISBN 978-80-7278-522-3.

ZEMAN, Pavel (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. 186 s. ISBN 80-210-3037-2.

Literatura periodická:

KARAFFA, Vladimír, BALABÁN, Miloš, RAŠEK, Antonín. Vývoj bezpečnostní politiky a strategie ČR v období 1990-2009. *Vojenské rozhledy*. 2009, vol. 18, no. 4, s. 5 – 22. ISSN 1210-3292.

KICINGER, Anna. International migration as a non-traditional security threat and the EU responses to this phenomenon. *CEFMR Working paper*. 2004, no. 2, s. 1 – 10. ISSN 1732-0631.

KRÁSNÝ, Antonín, SOCHA, Oldřich. Možné vlivy bezpečnostního prostředí na Českou republiku a její ozbrojené síly. *Obrana a strategie*. 2006, vol. 6, no. 1, s. 7 – 18. ISSN 1802-7199.

KRULÍK, Vladimír. Strategické řízení zajišťování obrany České republiky. *Vojenské rozhledy*. 2011, vol. 20, no. 3. s. 3 – 22. ISSN 1210-3292.

Elektronické zdroje:

102. průzkumný prapor Prostějov, http://www.102pzpr.army.cz/o_nas.html, 21.4.2013.

Aktuální mise, web AČR, <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/default.htm>, 21.4.2013.

Bojová uskupení Evropské unie a vztah k České republice, web MO ČR, <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=13642>, 21.4.2013.

CEJP, Martin a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. 219 s. ISBN 978-80-7338-078-6. Dostupné online: <http://www.ok.cz/iksp/docs/353.pdf>, staženo 29.12.2012.

Co je Bílá kniha, web MO ČR, <http://www.army.cz/informacni-servis/bila-kniha/co-je-bila-kniha/co-je-bila-kniha-44901/>, 21.4.2012.

Česká republika na cvičení NATO Cyber Coalition 2010, <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ceska-republika-na-cviceni-nato-cyber-coalition-2010-49559/>, 21.4.2013.

DALY, Sara A. Fight Terrorism With Intelligence, Not Might. RAND, <http://www.rand.org/commentary/2003/12/26/CSM.html>, 21.4.2013.

EU Battlegroups factsheet. Dostupné online: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/esdp/91624.pdf, staženo 21.4.2013.

Generální štáb AČR, web AČR, <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni-stab/default.htm>, 21.4.2013.

HATZIGEORGOPOULOS, Myrto. The role of EU battlegroups in european defence. European Security Review, June 2012. Dostupné online: http://www.isis-europe.eu/sites/default/files/publications-downloads/esr56_EUBattlegroups-June2012%20MH_2.pdf, staženo 21.4.2013.

Hospodářská opatření pro krizové stavy, web HZS ČR, <http://www.hzscr.cz/clanek/menu-krizove-rizeni-a-cnp-hospodarska-opatreni-pro-krizove-stavy-hospodarska-opatreni-pro-krizove-stavy.aspx>, 29.12.2012.

Hospodářská opatření pro krizové stavy, web MV ČR, <http://www.mvcr.cz/clanek/hospodarska-opatreni-pro-krizove-stavy.aspx>, 29.12.2012.

HUBENÝ, Jaroslav. Vláda chce zrušit armádní komplex v Těchoníně, rozhodnutí zatím nepadlo, http://zpravy.idnes.cz/centrum-biologicke-ochrany-techonik-vlada-rusi-fil-/domaci.aspx?c=A130207_114525_pardubice-zpravy_mt, 21.4.2013.

Krizové stavy, web HZS ČR, <http://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>, 21.4.2013.

Kybernetická kriminalita, web CESNET, http://archiv.cesnet.cz/sdruzeni/napsali-onas/2010/03/20100315_CT24.html, 21.4.2013.

NELSON, Richard. Zdokonalení úlohy NATO v boji proti terorismu. NATO Review, podzim 2004, http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/czech/analysis_pr.html, 22.4.2013.

Nová ptačí chřipka je jednou z nejsmrtelnějších svého druhu, http://zpravy.idnes.cz/who-o-nove-ptaci-chripce-0sh-/zahranicni.aspx?c=A130424_101147_zahranicni_ert, 7.5.2013.

NOVÁK, Svatoslav. V boji proti kyberterorismu Česko zaostává, <http://ekonom.ihned.cz/c1-52701680-v-boji-proti-kyberterorismu-cesko-zaostava>, 7.5.2013.

ONDŘEJ, Jan. *Hrozby mezinárodní bezpečnosti, zejména nebezpečí šíření jaderných zbraní*. Praha: SVŠES, 2005. Dostupné online: <http://www.svses.cz/konference/bezp05/texty/ondrej.pdf>, staženo 29.12.2012.

Pozemní síly, web AČR, <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=116>, 7.5.2013.

Přehled hlavních druhů techniky a výzbroje AČR (stav k 1. lednu 2013), web AČR, <http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/prehled-techniky/prehled-hlavnich-druhu-techniky-a-vyzbroje-acr-stav-k-1--lednu-2013-78507/>, 7.5.2013.

SHIMEALL, Timothy, WILLIAMS, Phil, DUNLEVY, Gasey . Countering cyber war. NATO Review. Winter 2001/2002. S. 16 – 18. Dostupné online: <http://www.nato.int/docu/rev-pdf/eng/0104-en.pdf>, staženo 29.12.2012.

Síly podpory, web AČR, <http://www.acr.army.cz/struktura/sily-podpory/sily-podpory-2321/>, 7.5.2013.

Síly rychlé reakce, web natoaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/nrf_cr.htm, 7.5.2013.

STRATILÍK, Ondřej. Na kybernetickou válku se chystá i armáda, http://www.lidovky.cz/na-kybernetickou-valku-se-chysta-i-armada-fp8-/zpravy-domov.aspx?c=A120126_205525_ln_zahranici_rka, 7.5.2013.

Sýrie použila chemické zbraně, zřejmě sarin, připustil Washington, http://zpravy.idnes.cz/syrska-vlada-nejspis-pouziva-chemicke-zbrane-pripustil-washington-1px-/zahranicni.aspx?c=A130425_181819_zahranicni_btw, 7.5.2013.

Systém hospodářských opatření pro krizové stavy, web SSHR, http://www.sshr.cz/cinnosti/stranky/opatreni_krizove_stavy.aspx, 29.12.2012.

URBANOVSÁ, Jana. Armáda ČR v zahraničních misích. http://www.natoaktual.cz/armada-cr-v-zahranicnich-misich-dmm-/na_analyzy.aspx?c=A081118_093530_na_analyzy_m02, 21.4.2013.

Vzdušné síly, web AČR, <http://www.acr.army.cz/struktura/spolecne-sily/vzduzne-sily/vzduzne-sily-acr-117/>, 7.5.2013.

Zahranční mise, web 601. skss, <http://www.601skss.cz/mise.html>, 7.5.2013.

ŽIŽKA, Jan. Battle groups: EU není ani trpaslík, ani obr, http://www.natoaktual.cz/battle-groups-eu-neni-ani-trpaslik-ani-obr-fgs-/na_analyzy.aspx?c=A090803_132503_na_analyzy_m02, 21.4.2013.

Príloha č. 1

Maticе bezpečnostních rizik		Bezpečnostní aktiva (zájmy) - národní						Bezpečnostní aktiva (zájmy) - nár. + mezinárodní			
		Svrchovaná existence, územní celistvost a politická nezávislost ČR	Zachování dem. právního státu, ochrana lidských práv a svobod	Vnitřní bezpečnost a ochrana obyvatelstva	Ekonomická bezpečnost ČR	Energ., surovinová a potravinová bezp. ČR, strategické rezervy	Ochrana kritické infrastruktury	Bezpečnost a stabilita, především v euroatlantickém prostoru	Prevence a zvládání místních a regionálních konfliktů	Soudržnost a efektivnost NATO a EU, str. partnerství s NATO a EU	Funkční a transparentní kontrola konvenčního zbrojení v Evropě
Bezpečnostní hrozby	Terorismus (popř. extremismus)	X	Riziko omezování lidských práv a demokracie	Riziko útoků na představitelē státu a občany ČR	Riziko poškození ekonomiky ČR v důsledku útoků	Riziko nedostatku str. surovin v důsledku útoků	Riziko sabotáže	Riziko nestability v důsledku útoků	Riziko prohlubování konfliktů	X	Riziko proliferace konvenčních zbraní
	Šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů	Riziko ohrožení celistvosti státu	X	Riziko použití ZHN proti občanům na území ČR	Riziko poškození ekonomiky ČR v důsledku použití ZHN	Riziko nedostatku strategických surovin v důsledku útoků	Riziko poškození KI	Riziko nestability v důsledku útoků	Riziko prohlubování konfliktů a vzniku nových	Riziko omezení spolupráce s NATO či EU	X
	Kybernetické útoky	Riziko vyrazení citlivých vojensko-politických informací	X	X	Riziko poškození ekonomiky ČR v důsledku kyber. útoků	X	Riziko sabotáže	X	X	X	X
	Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí	X	X	X	X	Riziko nedostatku strategických surovin z nestabilních oblastí	X	Riziko nestability, prohlubování konfliktů a vzniku nových	Riziko nestability, prohlubování konfliktů a vzniku nových	Riziko omezení spolupráce s NATO či EU	Riziko proliferace konvenčních zbraní
	Negativní aspekty mezinárodní migrace	X	Riziko omezování lidských práv a demokracie	Riziko vzniku etnických nepokojů a kriminality	X	X	X	Riziko nestability v oblasti	X	X	X
	Organizovaný zločin a korupce	X	Riziko omezování demokracie a základů právního státu	Riziko zvýšené kriminality	Riziko hospodářské a finanční kriminality	X	X	X	X	X	X
	Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury	X	X	Riziko vzniku paniky a chaosu	Riziko poškození ekonomiky ČR v důsledku ohrožení KI	Riziko nedostatku str. surovin v důsledku ohrožení KI	Riziko nefunkčnosti KI	Riziko nestability v oblasti	X	X	X
	Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie	X	X	Riziko nedostatku surovin a vzniku nepokojů	Riziko ekonomických ztrát v důsledku nedostatku surovin	Riziko nedostatku strategických surovin	Riziko omezení funkčnosti KI	Riziko nestability v důsledku nedostatku str. surovin	Riziko vzniku a prohlubování konfliktů v důsledku nedostatku	X	X
	Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události	X	X	Riziko ohrožení obyvatelstva v důsledku katastrof	Riziko poškození ekonomiky ČR v důsledku katastrofy	Riziko nedostatku str. surovin v důsledku katastrofy	Riziko poškození KI v důsledku katastrofy	Riziko nestability v oblasti	X	X	X
	Agresivní zahraniční politika cizích států	Riziko ohrožení celistvosti a nezávislosti ČR	X	X	X	Riziko poškození ekonomiky ČR	Riziko přerušení dodávek surovin	Riziko sabotáže	Riziko nestability v oblasti	Riziko prohlubování konfliktů	X